

STAJA GİRİŞ SINAVI DERS NOTLARI

BORÇLAR HUKUKU

www.adresegitim.com

- STAJA GİRİŞ SINAVI
- SMMM YETERLİLİK
- KPSS ALAN
- GAYRİMENKUL DEĞERLEME UZMANLIĞI

YUNUS HOCA
ONLINE EĞİTİM

You Tube **YUNUS HOCA**

DERS VİDEOLARI VE ÇIKMIŞ SORULARIN ÇÖZÜMLERİ İÇİN
KANALIMIZA ABONE OLMAYI UNUTMAYIN

ÜNİTE 1

6098 TÜRK BORÇLAR KANUNU

BORÇ İLİŞKİSİ, SORUMLULUK, BORCUN KAYNAKLARI

- Borçlar hukuku, borç ilişkisinin doğumunu, hükümlerini, türlerini ve sona ermesini düzenleyen bir özel hukuk dalıdır.
- Borçlar hukukunun asli kaynağı olan ilk Borçlar Kanun (818 sayılı) **İsviçre**'den alınmış **ve 4 Ekim 1926 tarihinde** yürürlüğe girmiştir.
- **6098 Sayılı** Türk Borçlar Kanunumuz ise **1 Ocak 2011** Tarihinde TBMM'de kabul edilmiş ve **1 Temmuz 2012** tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Borçlar Kanunu, şekli bakımından Medeni Kanun'dan ayrı ve bağımsız bir yasa olmakla birlikte, içerik açısından **Medeni Kanun'u** tamamlayan bir yasadır. **Geniş anlamda** medeni hukukun bir alt dalı olarak da kabul edilmektedir.

BORÇLAR KANUNU İKİ KISMA AYRILMIŞTIR

1. **Umumi Hükümler:** Bir borç ilişkisinin **doğumu, hükümleri, sonuçları** ve borç ilişkisinde tarafların değişmesi konuları incelenmiştir.
2. **Özel Borç İlişkileri:** **Satım, bağışlama, kefalet, havale** vs.. gibi özel bazı borç ilişkilerini düzenlemiştir.

BORÇ İLİŞKİSİ

GENİŞ ANLAMDA BORÇ İLİŞKİSİ

DAR ANLAMDA BORÇ İLİŞKİSİ

1.Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri

Satış sözleşmesinde satıcının satılan malın mülkiyetini alıcıya devretme yükümlülüğü

2.Haksız Fiillerden Doğan Borç İlişkileri

Haksız fiilde zarar verenin zarar görene tazminat ödeme yükümlülüğü,

3.Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri

Sebepsiz zenginleşmede zenginleşenin iade yükümlülüğünü ifade eder.

Dar anlamda borç ilişkisi "BORÇ KAVRAMI" olarak da ifade edilir.

BORÇ KAVRAMI: Borçlunun alacaklıya karşı borç konusu olan şeyi (edimi) yerine getirme yükümlülüğünü ifade eder.

Ör: Satım sözleşmesinde satıcının satılan malın mülkiyetini alıcıya devretmesidir.

BORÇ İLİŞKİSİNİN UNSURLARI

ALACAKLI-----EDİM-----BORÇLU

*Talep hakkı

*Dava hakkı

1. Alacaklı: Borç ilişkisinin **aktif tarafını** oluşturmaktadır. Bir borç ilişkisinde borçludan edimi talep etmeye yetkili olan gerçek ve tüzel kişidir. Borç ilişkisinden alacaklı lehine doğan **alacak hakkı, bir yararlanma hakkıdır ve mameleki (malvarlıksal) bir haktır.**

- **TALEP HAKKI:** Borç ilişkisinde alacaklının bu ilişkiden doğan alacak hakkı kendisine edimi borçludan isteme yetkisi vermesidir.
- **DAVA HAKKI:** Talep hakkının mahkeme önünde kullanılmasına denir.

NOT

- ✓ Borç ilişkisinden doğan talep hakkı **nispi (şahsi)** niteliktedir.
- ✓ Nispi haklar kural olarak sadece borç ilişkisinin diğer tarafına karşı ileri sürülebilen haklardır.
- ✓ Üçüncü kişilere karşı ileri sürülemezler.
- ✓ **İstisnaen:** Tapu siciline şerh verilebilen nispi haklar
3. şahıslara karşı ileri sürülebilen haklar, bu haklara **kuvvetlendirilmiş nispi haklar** denir.

2. Borçlu: Borç ilişkisinin **pasif tarafını** oluşturur. Borç ilişkisi gereğince alacaklıya edimi yerine getirmekle yükümlü olan gerçek ve tüzel kişidir.

3. Edim: Borç ilişkisinin **konusudur.** Aralarındaki borç ilişkisi dolayısıyla alacaklının borçludan isteyebileceği, borçlunun da yerine getirmekle yükümlü olduğu **davranış biçimi (eda, ödem de denir).**

Edimin konusu vermek, yapmak veya yapmamak olabilir.

Vermek → İşverenin işçisine para vermesi

Yapmak → Hizmet sözleşmesine göre işçinin iş görme edimi

Yapmamak → Rekabet etmeme yasağı, gece 12'den sonra komşunu rahatsız etmeme, ses yapmama edimi

EDİMİN UNSURLARI

- Edim Hukuken Korunan Bir Menfaat Olmalıdır.
- Edim İmkânsız Olmamalıdır.
- Edim Hukuka, Genel Ahlağa Ve Kişilik Haklarına Aykırı Olmamalıdır.
- Edim, Belirli Ya da Belirlenebilir Olmalıdır.
- Edimin Mutlaka Bir Ekonomik Değer Taşınması Gerekmez

EDİMİN TÜRLERİ

Müsbet (olumlu) Edim (Verme-yapma)	Şahsi (kişisel) Edim (Bedeni-fikri)	Ani Edim (Bir defalık edim)	Bölünebilen Edim Niteliğinde değişiklik, değerinde esaslı Azalma olmayan edimler
Menfi (olumsuz) Edim (Yapmama)	Maddi Edim (Malvarlığı- mamelek)	Dönemli (devri) Edim (Belli aralıklı, düzenli- düzensiz edim)	Bölünemeyen Edim Niteliğinde değişme, değerinde esaslı azalma meydana gelen edimlerdir.
		Sürekli Edim (Kesintisiz olarak katlanma)	

1. MÜSBET – MENFİ EDİM

a) **Müsbet (Olumlu) Edim:** Vermeye veya yapmaya ilişkin olan edimdir.

Ör: Bir miktar paranın ödenmesine, **satılan malın mülkiyet** ve zilyetliğinin alıcıya geçirilmesine, işçinin işverene bir **hizmet görmesine** ilişkin edimler.

b) **Menfi (Olumsuz) Edim:** Yapmamaya ilişkin bir edimdir.

Ör: Rekabet yasağı anlaşmasında **rekabette bulunmamaya** veya alacaklı tarafından yapılan bir **davranışa katlanmaya** ilişkin edimler

2. ŞAHSİ (KİŞİSEL) – MADDİ EDİM

a) **Şahsi Edim:** Bizzat borçlunun **bedeni** veya **fikri gücüyle** yerine getirilebilen edimdir.

Ör: İş görme edimi, Terzinin elbise dikmesi, bir sanatçının konser vermesi

b) **Maddi Edim:** Borçlunun mal varlığıyla yerine getirilebilen edimdir. (**malvarlığı = mamelek**)

Ör: Terziye para ödenmesi, bir malın mülkiyetinin devredilmesi

NOT: Şahsi edim borçlunun ölümü halinde **mirasçılara geçmez**, ancak **maddi edim** ölüm halinde **mirasçılara geçer**.

3. ANİ – DÖNEMLİ - SÜREKLİ EDİM

a) Ani Edim (bir defalık edim): Borçlanılan edimin **bir defada**, bir tek fiille yerine getirilmesidir.

Ör: Bir şeyin teslimi, bir miktar paranın ödenmesi.

b) Dönemli (devri) Edim: Borçlanılan edimin, belirli aralıklarla, düzenli veya düzensiz olarak tekrarlanmasıdır.

Ör: Belirli zamanlarda ödenen sigorta primleri, kiracının her ay kira ödemesi, patronun işçiye ücret ödemesi

c) Sürekli Edim: Kesintisiz bir fiil ya da davranışla yerine getirilebilen edimdir.

Ör: İşçinin edimi, kiralayanın edimi. Ev sahibi kiracının evinde kalmasına katlanması, işçinin patrona sorumluluğunun sürekliliği

4. BÖLÜNEBİLEN – BÖLÜNEMEYEN EDİM

a) Bölünebilen edim: Edimin konusunu teşkil eden şeyin, niteliğinde bir değişiklik veya değerinde esaslı bir azalma olmaksızın parçalara ayrılabilmesidir.

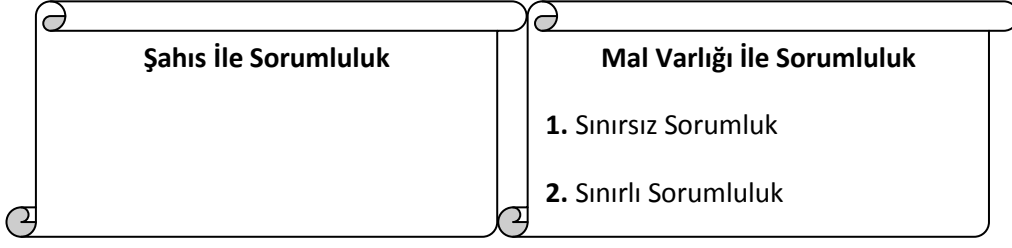
Ör: Sayı, tartı, ölçü ile miktarı belirlenebilen, biri diğeri yerine konulabilen **misli şeyler** bölünebilir edimlerdir.

b) Bölünemeyen edim: Bölündüğü zaman niteliğinde bir değişme, değerinde esaslı bir azalma meydana gelen edimlerdir. **Ör:** Canlı hayvan teslimi, iş görme edimi.

BORÇ VE SORUMLULUK

Sorumluluk: Alacaklının alacağını alabilmek için borçluya ait mal varlığına devlet kuvveti yardımıyla (cebr-i icra yoluyla) başvurabilmesi ve borçlunun bunlara katlanmak zorunda olmasıdır.

SORUMLULUĞUN TÜRLERİ

1. ŞAHIS İLE SORUMLULUK: Bu sorumlulukta borçlunun **şahsına el uzatma** söz konusudur. Günümüzde bu sorumluluk uygulanmamaktadır.

Ör: borcunu ödemeyen borçlunun, alacaklının kölesi olması ve ya alacaklının borçlunun bedenine zarar vermesi gibi...

2. MAL VARLIĞI İLE SORUMLULUK: Modern hukuk düzenlerinde kabul edilmiştir. Kendi arasında ikiye ayrılır.

a) Sınırsız (şahsi) Sorumluluk: Kural olarak borçlunun borcundan dolayı **haczedilebilen** bütün mallarıyla sınırsız sorumlu olması esas kabul edilmiştir.

b) Sınırlı Sorumluluk: Hukuk düzeni bazı hallerde sorumluluğu sınırlamıştır. Kendi arasında ikiye ayrılır:

- **Belli mallarla sınırlı sorumluluk: Ör:** Devlet miras bırakanın borçlarından dolayı yalnızca tereke malları ile sorumludur.
- **Belli miktarlarla sınırlı sorumluluk:** Borçlu borcundan dolayı bütün mallarıyla sorumlu olmakla birlikte, bu sorumluluk belli miktar ile sınırlandırılmıştır.

Ör: Kefilin sorumlu olacağı belli miktar kefalet sözleşmesinde gösterilmelidir. Bu geçerlilik şartıdır.

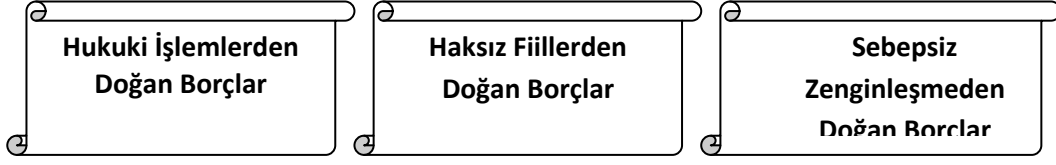
EKSİK BORÇLAR (TABİİ BORÇLAR)

- Kumar ve Bahisten doğan borçlar
- Evlenme tellallığından doğan borçlar
- Ahlaki ödevlerden doğan borçlar
- Zamanaşımına uğramış borçlar

Bu tür borçlarda ortada **mevcut bir borç vardır**. Bu borç borçlu tarafından kendi **isteği ile yerine getirilirse geçerlidir**. Alacaklı tarafından **talep ve dava edilemeyen borçlardır**. Bu çeşit borçlara **“ifa edilebilir fakat dava edilemez borçlar”** denilmektedir.

Eksik borçların bir kısmı doğuştan eksik borç niteliğindedir. **Zamanaşımına uğramış olan borçlar** ise sonradan eksik hale gelen borçlardır. Zamanaşımına uğramış borçlar, borçlunun zamanaşımı **def’ini ileri sürmesiyle** eksik borç niteliği kazanırlar.

BORÇ İLİŞKİSİNİN KAYNAKLARI

NOT: Bu üç ana kaynağın haricinde borç ilişkisi doğuran başka kaynaklar da vardır. Örneğin, belirli hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğü, vekâletsiz iş görmeden doğan borçlar, sözleşme görüşmeleri sırasında kusurlu bir davranıştan (culpa in contrahendo) doğan borçlar, fiili sözleşme ilişkileri, koruma yükümlerinin ihlali.

HUKUKİ İŞLEMLERDEN DOĞAN BORÇLAR

1. Hukuka aykırı fiiller: Hukuk düzeninin izin vermediği fiillerdir. **Haksız fiil ve borca aykırılıktan** oluşur.

2. Hukuka uygun fiiller: Hukuk düzeninin izin verdiği fiillerdir.

a) İrade açıklamaları: Bunlar da kendi arasında üçe ayrılır:

- **Hukuki işlemler:** Bir veya birden çok kişinin hukuk düzeninin öngördüğü sınırlar içinde hukuki sonuç doğurmaya yönelmiş irade beyanı veya beyanlarından oluşan hukuki bir olgudur.
- **Hukuki işlem benzeri fiiller:** Bu tür irade açıklamalarına, beyanda bulunanın iradesinden bağımsız olarak bizzat hukuk düzeni sonuç bağlamaktadır. **Ör:** İhtar, ek süre tayini.
- **Maddi fiiller:** İradenin dış dünyada maddi ve fiili bir sonuca yöneldiği fiillerdir. **Ör:** Yerleşim yeri edinme, işleme karışma. Maddi fiilde bulunan kişinin fiil ehliyetine sahip olması gerekmez.

b) Tasavvur (bilgi) açıklamaları: Herhangi bir kişinin bir olay veya bir konu hakkında fikir ileri sürmesidir. Hukukun kendisine sonuç bağladığı bilgi açıklamalarına denir. **Ör:** Borcun ikrarı, ihbar.

c) Duygu açıklamaları: Hukuki bir sonuca yönelmedikleri için hukuki işlem sayılmazlar.

Kanun duygu açıklamalarından sadece **affa** sonuç bağlamıştır.

HUKUKİ İŞLEMİN UNSURLARI

1. KURUCU UNSURLARI

a) İrade beyanı: Kural olarak hukuki işlemin temel kurucu unsurudur. Bazı hukuki işlemlerde başka bir unsura gerek olmadan irade beyanı yalnız başına hukuki işlemi meydana getirmeye yeter. **Ör:** fesih.

b) İrade beyanına eklenmesi gereken diğer kurucu unsurlar: Bu unsur maddi bir olay olabileceği gibi

(**ör.** eşya taşıma sözleşmesinin meydana gelebilmesi için taşınacak eşyanın teslimi (real sözleşme), resmi bir fiil (**ör.** tescil fiili) veya resmi bir makamın katılması (**ör.** evlenme) olabilir.

2. ETKİNLİK UNSURLARI: Hukuki işlemin sonuçlarını meydana getirmesi için gerekli olan unsurlardır.

Ör: vasiyette bulunan kişinin ölmesi, geciktirici şartın gerçekleşmesi, yasal temsilcinin onayı.

3. GEÇERLİLİK UNSURLARI: Bir hukuki işlemin geçerli olarak kurulmasını sağlayan unsurlardır.

Ör: Hukuki işlemin hukuka, ahlaka, kişilik haklarına aykırı olmaması.

HUKUKİ İŞLEMİN TÜRLERİ

HUKUKİ İŞLEMLER TARAFLARININ SAYISI BAKIMINDAN

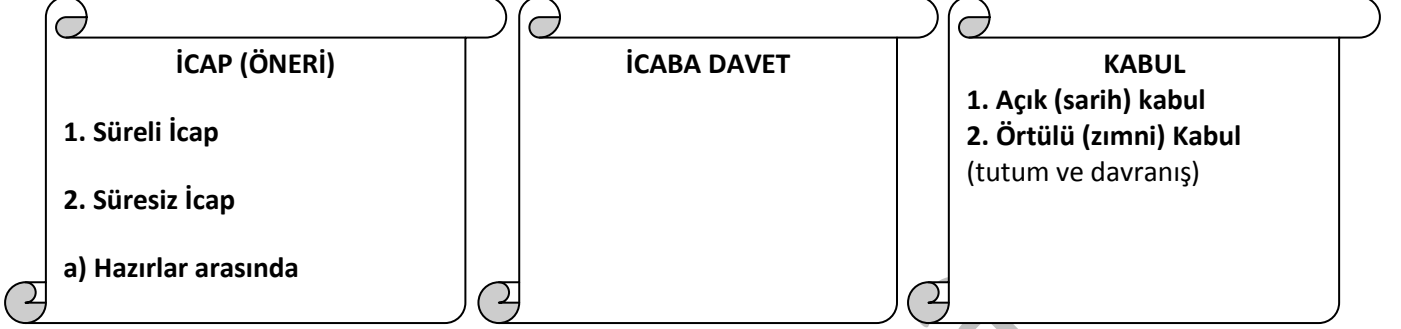
<p>1. Tek Taraflı Hukuki İşlemler (vasiyet,vakıf kurma,istifa,fesih)</p>	<p>2. Çok Taraflı Hukuki İşlemler a) Sözleşmeler *Tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler (bağışlama, kefalet) *İki tarafa borç yükleyen sözleşmeler (Satım,kira,hizmet) b) Kararlar Birden çok kişinin vardığı ortak çözümdür.</p>
---	---

HUKUKİ İŞLEMLER HUKUKİ SONUCUN DOĞACAĞI ZAMAN ESASINA GÖRE

<p>1. Sağlar Arası Hukuki İşlemler Satım, kira, takas, fesih , trampa vs.</p>	<p>2. Ölüme Bağlı Hukuki İşlemler Vasiyetname, miras sözleşmesi.</p>
--	---

HUKUKİ İŞLEMLER BORÇ ALTINA SOKMALARINA VEYA BİR HAKKA ETKİ ETMELERİNE GÖRE

1. Borçlandırıcı (İltizami) Hukuki İşlemler Satım, kira, hizmet.	2. Tasarruf İşlemleri Alacağın temlik, ibra (borçtan kurtarma) tescil, teslim
--	---

SÖZLEŞMENİN MEYDANA GELMESİ

İCAP (öneri): Bir sözleşmenin meydana gelebilmesi için iki irade açıklamasına ihtiyaç vardır. Bunlardan zaman bakımından önce yapılanına **İCAP** (sözleşme yapma önerisi) denir. İcabı yapan kişiye icapçı denir.

İradenin İcaba (öneriye) Dönüşmesi

- İcap karşı tarafa varması gereken tek taraflı bir irade açıklamasıdır.
- İcap, yapılması istenen sözleşmenin tüm esaslı unsurlarını (mal-bedel) içermelidir.
- İcap, mutlaka ciddi bir suretle bağlanma niyetiyle yapılmalıdır.
- İcap, belli bir kimseye yapılmak zorunda değildir, umuma (kamuya) da yapılabilir. Mağazaların vitrinlerinde üzerlerine fiyat konularak mal sergilenmesi **kamuya yapılmış** bir icaptır.
- Yeni kanuna göre fiyat, tarife gibi şeylerin gönderilmesi öneridir.

a) Süreli icaplarda (icapçının kabul için bir süre belirlediği icap) icapçı, kabul haberi bu süre bitmeden önce kendisine ulaşmazsa artık icabıyla bağlı olmaz.

b) Süresiz icaplarda

- **Hazırlar arasında:** yapılmışsa karşı tarafça derhal kabul edilmezse icapçı bağlı olmaktan kurtulur. Telefon, temsilci veya anlık ileti vasıtasıyla yapılan işlemler de hazırlar arasında sayılır.
- **Hazır olmayanlar arasında** mail, telgraf veya mektupla yapılan icaplarda) yapılan süresiz icaplarda ise icapçı, normal bir kabul haberinin kendisine ulaşınca kadar icabıyla bağlıdır. **Gecikmiş kabul haberi yeni bir icap sayılır.**

KABUL

- **Kabul:** İcâpçının yaptığı icaba kabulcünün verdiği tek taraflı ve varması gerekli olumlu bir irade açıklamasıdır.
- Kabulcü, icâpçının kendisine gönderdiği malları tüketir veya onları kullanmaya başlarsa, icabı örtülü olarak kabul etmiş olur.
- Kural olarak kabulcünün icabı cevapsız bırakması yani sessiz kalması kabul sayılmaz.
- Kabul mutlaka icaba uygun olmalı. İcabi değiştiren kabul yeni bir icap sayılır.
- İcâp gibi kabul de belli bir şekle tabi değildir. Sözlü veya yazılı yapılabilir.

SÖZLEŞMENİN KURULDUĞU VE HÜKÜMLERİNİ DOĞURDUĞU AN

1. **Hazırlar arasında:** Sözleşme kabulün açıklandığı kurulmuş olur ve kural olarak o anda da hükümlerini doğurmaya başlar.
2. **Hazır olmayanlar arasında:** Kabul haberinin icâpçıya ulaştığı anda kurulmuş olur. Hüküm ve sonuçlarını kabul haberinin gönderildiği andan itibaren doğurmaya başlar.

HAKSIZ FİİLDEN DOĞAN BORÇLAR

Hukuka aykırı bir fiili ile başkasına zarar veren kişi bu zararı tazmin etmek zorundadır.

Buna **hukuki sorumluluk** denir.

- **Akit içi sorumluluk:** Borçlunun sözleşmeden doğan edimi yerine getirmemesiyle alacaklının uğradığı zararı gidermesidir. Buna borca aykırılık da denir.
- **Akit dışı sorumluluk (haksız fiil sorumluluğu):** Bir kişinin aralarında bir sözleşme olmaksızın hukuka aykırı fiili ile başka bir kimseye verdiği zararları tazmin etmekle yükümlü olmasıdır.

HAKSIZ FİİLİN UNSURLARI

<u>HUKUKA AYKIRI FİİL</u>	<u>KUSUR</u>	<u>ZARAR</u>	<u>HUKUKA AYKIRI FİİL İLE ZARAR ARASINDA İLLİYET BAĞI</u> <u>(sebe-sonuç ilişkisi)</u>
Hukuka Uygun Sebepleri a) meşru müdafaa b) ıztırar (zorda kalma) hali c) kendi hakkını korumak için kuvvet kullanma	a) Kast b) İhmal *ağır ihmal *hafif ihmal	a) Maddi Zarar b) Manevi Zarar	1. Birlikte illiyet 2. Ortak illiyet 3. Yarışan illiyet 4. Seçimlilik (alternatif) illiyet 5. Önüne geçen (farazi) illiyet

1. HUKUKA AYKIRI BİR FİİL: Kişilerin malvarlığı veya kişilik varlıklarını koruyan davranış kurallarının ihlaline hukuka aykırılık denir. Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı durumunda hukuka aykırılık ortadan kalkar.

Hukuka uygunluk sebepleri şunlardır.....

a) Meşru müdafaa: Bir kimsenin gerek kendisinin, gerek başkasının şahıs varlığına veya malvarlığına karşı yapılan haksız ve halen mevcut bir saldırıyı defetmek için tecavüzde bulunana karşı **zorunlu bir karşı saldırıda bulunmasıdır. savunma saldırı ile orantılı bulunmalıdır.** Saldırıda bulunan kişinin **kusurlu olması aranmaz, hukuka aykırı olması gerekli ve yeterlidir.**

b) İztırar hali: Bir kimsenin gerek kendisinin, gerek başkasının şahsını veya mallarını derhal meydana gelecek bir tehlikeden kurtarmak için tehlikeyi oluşturmuş olmayan diğer bir kişinin mallarına zarar verilmesi halidir. Meşru müdafaaadan farklı olarak bu durumda fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi gereği mala **verilen zararın tazmini gerekir.**

c) Kendi hakkını korumak için kuvvet kullanma: Güvenlik güçlerinin zamanında müdahalesi mümkün değilse ve hakkın ortadan kalkmasını veya kullanımının güçleşmesini önlemek için başka bir yol da bulunmuyorsa, bir kimse hakkını korumak için kuvvet kullanabilir.

2. KUSUR

a) Kast: Hukuka aykırı sonucu önceden görerek bu sonucu istemektir.

b) İhmal: 2'ye ayrılır:

- **Ağır ihmal:** Herkesin normal olarak alacağı tedbirlerde ihmal gösterilmesidir.
- **Hafif ihmal:** Ancak dikkatli insanların göstereceği özende ihmal gösterilmesidir.

3. Zarar: Zarar 2'ye ayrılır:

- **Maddi zarar:** Bir kimsenin mal varlığında kendi rızası olmaksızın meydana gelen eksilmeye denir. Fiili zarar ve yoksun kalınan karı kapsar.
- **Manevi zarar:** Haksız fiil nedeniyle kişinin duyduğu elem, acı vs.

4. HUKUKA AYKIRI FİİL İLE ZARAR ARASINDA İLLİYET BAĞI (SEBEP-SONUÇ İLİŞKİSİ)

a) Birlikte illiyet; Birden çok kişi aralarında bağlantı olmadan bir zarara sebep olması ve her birinin fiili aynı zararı doğurmaya yerli olması . Her biri zarardan sorumludur

b) Ortak illiyet; hiçbiri tek başına yeterli olmayıp, ancak bir araya gelmek suretiyle zararlı sonucu doğuran sebepler birleşmesine denir.

c) Yarışan illiyet; birden çok sebeplerden her birinin zararlı sonucu aynı zamanda birbirinden bağımsız olarak tek başına meydana getirmeye elverişli olduğu hallerde söz konusu olur.

d) Seçimlik(Alternatif) illiyet; zararlı sonucu, birden çok sebepten yalnız biri fiilen meydana getirmiş olmakla beraber somut olayda bu sebebin hangisi olduğu bilinemediği durumda ortaya çıkar. Bu durumda kural olarak sorumluluk söz konusu olmaz.

Fakat sebeplerin birlik manzarası oluşturması durumunda fiile katılanlar zarar görene karşı sorumlu olurlar.

e) Önüne geçen illiyet veya farazi illiyet; gerçekleşen türden zararı meydana getirmeye elverişli birden çok sebep bulunmakla birlikte bunlardan yalnız biri zararlı sonucu meydana getirmiştir. Fakat şayet bu sebep, sonucu meydana getirmemiş olsaydı, diğer sebep aynı zararı kesin olarak meydana getirmiş olacaktı.

İlliyet bağıni kesen sebepler; mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru ve 3. kişinin ağır kusurudur.

HAKSIZ FİİLİN HÜKÜMLERİ

1. Maddi Tazminat

- **Aynen tazmin: Ör:** Kırılan camın yerine yenisinin takılması.
- **Nakden tazmin:** Malvarlığında uğranılan eksilmenin para ile giderilmesidir. Adam öldürülmesi sonucu, ölenin desteğinden yoksun kalan kimseler destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilirler.

2. Manevi tazminat

- Hâkim kararında bir miktar paraya hükmedebileceği gibi kararın yayımlanmasına da karar verebilir.
- Tazminatın miktarını ve şeklini bizzat hakim belirler.
- Zararı ve failin kusurunu ispat etmek davacıya düşer.
- Hakim mağdurun zarara razı olduğu veya zararın doğmasında kusurunun bulunduğu hallerde tazminat miktarını indirebileceği gibi kaldırabilir.
- Tazminatın miktarı tayin edilirken kusurun ağırlık derecesi ve failin ekonomik durumu da dikkate alınır.
- Haksız fiillerden sorumlu olabilmek için temyiz kudretinin varlığı şart ve yeterlidir.
- Maddi ve manevi tazminat davaları, zarar görenin zararı ve failini öğrendiği tarihten itibaren 2 yıl, zarar verici fiil veya olayın gerçekleşmesinden itibaren 10 yıl geçtikten sonra zamanaşımına uğrar.

KUSURSUZ SORUMLULUK

**ÖZEL KANUNLARDA DÜZENLENEN
KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ**

1. Motorlu taşıt aracı işletenlerin sorumluluğu
(tehlike sorumluluğudur)
2. Çevreyi kirletenlerin sorumluluğu
(Çevre Kanunu'nda düzenlenmiştir)

**MEDENİ KANUNDA DÜZENLENEN
KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ**

1. Ev başkanının sorumluluğu
2. Taşınmaz malikinin sorumluluğu

**BORÇLAR KANUNU'NDA DÜZENLENEN
KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ**

1. Temyiz kudretinden sürekli olarak yoksun olanların sorumluluğu
(ayırt etme gücü bulunmayanları sorumluluğu)
2. Başkasını çalıştıranın sorumluluğu (adam çalıştıranın sorumluluğu)
3. Hayvan idare edenlerin sorumluluğu
4. Bina ve diğer yapı eseri maliklerinin sorumluluğu

OLAĞAN SEBEP SORUMLULUĞU

- ✓ Hayvan Bulunduranın Sorumluluğu
- ✓ Yapı Malikinin Sorumluluğu
- ✓ Ev Başkanının sorumluluğu

TEHLİKE SORUMLULUĞU

- ✓ Motorlu taşıt araçlarını işletenlerin hukuki sorumluluğu
- ✓ Sivil hava araçlarını işletenlerin hukuki sorumluluğu
Ör: havai fişek imalathanesi vs.

BORÇLAR KANUNU'NDA DÜZENLENEN KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

1. Temyiz kudretinden sürekli olarak yoksun olanların sorumluluğu (ayırt etme gücü bulunmayanları sorumluluğu) : Bu kişiler kural olarak haksız fiilleriyle başkalarına vermiş oldukları zararlardan sorumlu değildirler. Fakat hakkaniyet gerektiriyorsa sorumlu tutulmaları mümkündür.

2. Başkasını çalıştıranın sorumluluğu (adam çalıştıranın sorumluluğu) : Borçlar hukukunda çalıştırılan kişinin işin görülmesi sırasında başkalarına vermiş olduğu zarardan, onu çalıştıranın sorumluluğu iki ayrı maddede düzenlenmiştir (BK 55 ve 100). Bu iki madde arasındaki farklar şunlardır:

- BK 55, sadece sözleşme dışı sorumlulukta uygulanırken, BK 100, sözleşme sorumluluğunda uygulanır.
- BK 55'te adam çalıştırana **kurtuluş beyyinesi** getirme olanağı tanınmışken, BK 100'de yardımcı şahıs kullanana böyle bir imkan verilmemiştir.
- BK 55'te zamanaşımı süresi **2 ve 10** yıl iken, BK 100'de bu süre **10 yıldır**.

3. Hayvan idare edenlerin sorumluluğu: Bir hayvan tarafından verilen zararı o hayvan kimin idaresindeyse, o kimse kusursuz olsa bile karşılamak zorundadır. Bu sorumluluk da özen gösterme yükümlülüğünün ihlaline dayanır.

Hayvan idare edenin mutlaka hayvanın maliki olması şart değildir. Hayvan idare edenin de **kurtuluş beyyinesi getirmesi mümkündür**.

4. Bina ve diğer yapı eseri maliklerinin sorumluluğu: Bir bina veya yapı eserinin (tünel, kanal, elektrik direği, yol, inşaat iskelesi, kuyu, bahçe duvarı) maliki o şeyin **yapılışındaki bozukluk veya bakımındaki noksanlık** sebebiyle başkalarının uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Bina veya yapı eseri malikine sorumluluktan kurtulma imkanı tanınmamıştır.

Ayrıca; Zorunluluk halinde verilen zarardan sorumluluk **Tehlike sorumluluğu** Borçlar kanununda düzenlenmiştir.

SEBESİZ ZENGİNLEŞMEDEN DOĞAN BORÇLAR

Zenginleşme

Fakirleşme

Zenginleşme İle Fakirleşme Arasında İlliyet Bağı

Zenginleşmenin Haklı Bir Sebebe Dayanmaması

Sebepsiz Zenginleşme: Bir kimsenin mal varlığının haklı bir sebep olmaksızın diğer bir kimsenin mal varlığı aleyhine zenginleşmesine denir.

SEBESİZ ZENGİNLEŞMENİN HÜKÜMLERİ

- Sebepsiz zenginleşmeden doğan **borç, geri verme (iade) borcudur.**
- Sebepsiz zenginleşmede fakirleşen taraf verdiği geri istemeye hakkı olduğunu öğrendiği tarihten itibaren **2 yıl** ve her halde bu hakkın doğduğu tarihten itibaren **10 yıl** içinde sebepsiz zenginleşme davası açabilir. **2 ve 10 yıllık** süreler zamanaşımı süreleridir.
- Zamanaşımına uğramış olan bir borcun ödenmesi, ahlaki bir görevin yerine getirilmesi ve hukuka veya ahlaka aykırı bir amaç için ödemede bulunulması durumlarında sebepsiz zenginleşme davası açılmaz.

ZENGİNLEŞEN...

İyi Niyetli'ise

- Elinde kalanla iade yükümlüsüdür.

Kötü Niyetli'ise

- Zenginleşmeyle malvarlığına dahil ettiklerinin tümünü iadeyle yükümlüdür

Yunus Hoca

ÜNİTE-2- SÖZLEŞMELERDE ŞEKİL VE UYGUNSUZLUK

Şekil: İradenin belirli bir **biçimde** veya belirli **araçlarla** açıklanmasıdır.

Şekil, sözleşmeye **kesinlik, açıklık, ispat kolaylığı ve güvenlik sağlar**, tarafları düşünmeğe sevk eder ve sözleşmenin yorumunu kolaylaştırır.

ŞEKLİN TÜRLERİ

KAYNAKLARINA GÖRE ŞEKİL
a) Kanuni Şekil (sözlü,yazılı,resmi)
b) İradi Şekil

AMAÇLARINA GÖRE ŞEKİL
a) Geçerlilik Şekli
b) İspat Şekli

1. Kaynaklarına Göre Şekil

a) Kanuni şekil: Bizzat kanun tarafından öngörülen şekildir. **Ör:** sözleşmenin **sözlü yazılı** ve ya **resmi** olması

b) İradi şekil: Taraflarca kararlaştırılan şekildir.

Ör: Kişinin kendi iradesiyle yani markete gidip süt alması gibi...

2. Amaçlarına Göre Şekil:

a) Geçerlilik (sıhhat) şekli: Bir sözleşmenin geçerli bir surette meydana gelebilmesi için uyulması gereken şekildir. Borçlar Kanunu'nda kural **şekil serbestisidir**.

Kanunda herhangi bir şekle tabi tutulmamış işlemin geçerli olabilmesi için belli bir şekle uymaya gerek yoktur.

Ör: İradi, yazılı ve ya resmi olması gereken sözleşmelerin geçerliliğidir.

b) İspat şekli: Bir sözleşmenin varlığının kanıtlanması için öngörülen şekildir.

HUMK gereği; 2500 TL ve üzeri hukuki işlemlerin ancak senetle ispatı zorunluluğu vardır.

Kanuni Geçerlilik Şeklinin Türleri

1. Sözlü şekil: Borçlar kanunu sözlü şekle yer vermemiştir. Medeni kanun ise İrade açıklamasının mutlaka sözleşme yapılmasını gerekli görmüştür.

Ör: Evlenme akdi, sözlü vasiyetname.

2. Adi Yazılı şekil: Tarafların el yazısı ile veya başka bir aletle bir senet düzenleyerek altını imzalamalarıdır.

- Alacağın temliki (**alacağı tüm hak ve borçlarla devredilmesi**)
- Bağışlama taahhüdü
- Kefalet sözleşmesi
- Rekabet yasağı sözleşmesi
- Gayrimenkul (taşınmaz) tellallığı (**iki taraf arasında aracılık yapmak emlakçı**)
- Kaydı hayatla irad (**ölmüceye kadar gelir sözleşmesi**)

Yazılı şeklin 3 unsuru vardır: Metin - İmza – Genel İşlem Koşulları

- **Metnin:** Borç altına giren kimse tarafından imzalanması yeterlidir. Yazılı şekilde metin el yazılı ile veya daktilo vs. ile de yazılabilir. Ancak el yazısı ile vasiyetnamede vasiyetçi mutlaka kendi el yazısı ile yazmalıdır. Borç altına giren kişi tarafından imzalanmış olmak şartıyla **mektup ve telgraflar** da senet sayılır.

- **İmzada** kural imzanın bizzat borçlu tarafından kendi el yazısı ile atılmasıdır. Örf ve adetin izin verdiği ve özellikle **çok miktarda tedavüle çıkarılan kıymetli evrakın ise bir aletle imzalanması mümkündür.**

Görmeyenlerin imzaları usulen onaylanmadıkça veya imza ettikleri zaman işlemin metnine vakıf buldukları ispatlanmadıkça onları bağlamaz. (şahit aranır)

İmza atamayan kişiler ya usulen onaylanmış ve el ile yapılmış bir işaret koyabilirler (**parmak basma, mühür**) ya da resmi bir belge kullanabilirler. İmza metnin sonuna konulmalıdır.

- **Genel İşlem Koşulları:** Bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.

3. Resmi şekil: Hukuki işlemin yetkili resmi bir makam önünde yapılmasıdır. **Genel yetkili resmi makam noterlerdir.** Diğerleri ise **tapu memurları ve sulh hâkimidir.**

Bu makamların düzenledikleri senetlere **resmi senet** denir.

- Evlenme (sözlü resmi şekil)
- Mal rejimi sözleşmesi
- Resmi vasiyetname
- Miras sözleşmesi
- Gayrimenkuller üzerindeki aynı haklarla ilgili işlemler (gayrimenkul satımı, gayrimenkul satış vaadi, ölmüceye kadar bakma sözleşmesi)

Şekle Uymamanın Sonuçları

Mutlak Butlan: Bir hukuki işlemin kamu düzenine, ahlaka, kanuna aykırı olması, ehliyet eksikliği, şekil eksikliğinin olması ve esaslı koşullara sahip bulunmamasıdır.

SÖZLEŞME YAPMA VAADİ (ÖN SÖZLEŞME)

Bir sözleşmenin ilerde yapılması zorunluluğunu doğuran sözleşmelere ön sözleşme denir.

Ön sözleşme, ilerde yapılacak sözleşmenin esaslı unsurlarını içermeli ve yapılacak sözleşme bir şekle tabi tutulmuşsa, ön **sözleşme de kural olarak o şekle uygun olarak yapılmalıdır.**

Ön sözleşme **asıl sözleşmenin yapılmasını isteme hakkı verir.**

Taraflardan biri bu sözleşmeye uymazsa diğer taraf **dava açabilir.**

İRADE İLE İRADE AÇIKLAMASI ARASINDAKİ UYGUNSUZLUK HALLERİ

1. BİLEREK YARATILAN UYGUNSUZLUK HALLERİ

a) Tek tarafın isteği ile yaratılan uygunsuzluk halleri

- **Latife (şaka) Beyanı:** Beyanda bulunan kimse, ciddi olmayarak ve karşı tarafın beyanını ciddiye almayacağı kanısından hareket ederek, gerçek iradesine uymayan bir beyanda bulunursa bu durum ortaya çıkar. Şaka beyanı kural olarak yapan kişiyi bağlamaz.
Ör: Bir öğretmenin sınavdan 100 puan alana araba hediye etme latifesinde bulunma gibi...
- **Zihni Kayıt:** Bir kimse beyan ettiği şeyi istemiyorsa zihni kayıt söz konusu olur. Bu beyan sahibini bağlar. Bir kişinin düşündüğü ile yaptığı çelişmesi halidir.
Ör: Borç para isteyen arkadaşınıza, vermek istememenize rağmen borç para vermeniz.

b) İki tarafın isteği ile yaratılan uygunsuzluk hali (MUVAZAA - Danışıklık)

Muvazaa; bir sözleşmede her iki tarafın iradeleriyle beyanları arasında bilerek ve isteyerek oluşturdukları uygunsuzluktur. İkiye ayrılır:

- **Mutlak (adi) muvazaa:** Taraflar gerçekte hiçbir işlem yapmadıkları halde **3. kişilere karşı bir işlem yapmış gibi görünmek konusunda anlaşılır.**
Ör: Bir tacirin mali durumu kötüleşen bir tacir arkadaşının itibarını yükseltmek amacıyla sanki borçlu imiş gibi ona bir borç senedi (bono) vermesi veya bir borçlunun alacaklısından mal kaçırmak amacıyla buzdolabını bir arkadaşına sanki satmış gibi işlem yapması halinde durum böyledir.

- **Nisbi (mevsuf) muvazaası:** Taraflar aralarındaki gerçek işlemi görünürdeki işlemin arkasına gizlemek konusunda anlaşılırlar.

Ör: Bir kimse çok sevdiği arkadaşına bir altın saat bağışlamak istediği halde sırf karısı ve çocuklarıyla arasında bu yüzden bir anlaşmazlık çıkmasından çekindiği için arkadaşıyla anlaşarak satım sözleşmesi yaparsa bu bir nispi muvazaadır.

Mutlak muvazaada görünürdeki işlem ve muvazaası anlaşması olmak üzere iki işlem varken nispi muvazaada bu iki işleme ek olarak bir de gizli işlem vardır.

Muvazaanın Hükümleri

- Gerek **mutlak** gerekse **nispi muvazaada görünürdeki işlem hükümsüzdür.**
- Nispi muvazaadaki gizli işlem ise **şekil şartlarına uygun olarak yapılmışsa geçerlidir.**
- Görünürdeki işlemin geçersiz (batıl) olduğu taraflarca ve hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerce ileri sürülebileceği gibi hakim de re'sen bu durumu dikkate alır.
- Muvazaalı işlemin resmi memur önünde yapılmış olması, sözleşmenin butlanını ileri sürmeye kural olarak engel değildir.
- Muvazaalı işlemin geçersiz olduğu kural olarak iyi niyetli olsalar bile 3. kişilere karşı da ileri sürülebilir. Fakat yazılı borç itirafına dayanarak muvazaalı alacağı kazanan iyi niyetli 3. kişiye karşı borçlu muvazaası iddiasında bulunamaz.

Muvazaanın İspatı

- Hukuki işlemin muvazaalı olduğunu ileri süren taraf iddiasını ispatla yükümlüdür.
- Muvazaalı işlem adi bir senede veya resmi senede bağlanmışsa, taraflar muvazaası iddialarını tanıkla ispatlayamazlar.
- Hukuki işlem resmi şekilde yapılmış olsa dahi taraflar muvazaası iddialarını adi senetle ispatlayabilirler.
- Hukuki işleme taraf olmayan üçüncü kişiler, muvazaası iddialarını (söz konusu işlem adi veya resmi bir senede bağlanmış olsa bile) tanıkla ispatlayabilirler.

2. İRADE İLE BEYAN ARASINDA İSTENMEYEREK MEYDANA GELEN UYGUNSUZLUK HALLERİ (İRADE SAKATLIĞI – FESATLIĞI HALLERİ)

a) HATA: İrade ile beyan arasındaki uygunsuzluk iradesini açıklayan tarafın dikkatsizliğinden ileri gelir. Hata sebebiyle bir sözleşmenin iptal edilebilmesi için düşünülen hatanın **esaslı hata** olması gerekir.

Esaslı hata halleri: Sözleşmenin niteliğinde, konusunda, karşı tarafında (şahısta) hata ve önemli miktar hatalarıdır. Karşı tarafın şahsında yapılan hatanın esaslı olması için, onun kimliği dikkate alınarak böyle bir sözleşmenin yapılmış olması gerekir.

Ör: Bir tacirin 10 ton pamuk satın almak istediği halde yanlışlıkla iradesini 100 ton pamuk alacağı şeklinde açıklaması veya bir kimsenin portresini meşhur ressam x'e yaptırmak istemesine rağmen isim benzerliğinden dolayı yanlışlıkla bu konudaki iradesini Y'ye açıklaması durumunda hata vardır.

- Kural olarak **saik** (bir hukuki işlem yapmaya iten ilk sebep) **hatası esaslı hata sayılmaz**. Ölüme bağlı tasarruflarda ise saik hatası vasiyetnamenin iptaline sebep olabilir.
- Saikte hata bir kimsenin yanlış bazı tahminler ve değerlendirmeler sebebiyle beyanda bulunması durumunda ortaya çıkar.
- Saikte hataya düşen kişi hata ettiği hususu bilseydi sözleşmeyi yapmayacak idiyse ve hataya düşülen hususlar ticari doğruluk kurallarına göre de **sözleşmenin lüzumlu vasıflarından** sayılabiliyorsa bu hata **temel hatasına** dönüşür.

b) HİLE (ALDATMA): Bir kişiyi sözleşmeye yapmaya yöneltmek amacı ile onda bile bile yanlış kanaat uyandırılması veya zaten mevcut yanlış kanaatin devam ettirilmesidir.

- Hile de irade ile beyan arasında bir uygunsuzluk bulunmamaktadır. Hile, iradenin oluşumu esnasındaki **sakatlık halidir**.
- Hilenin koşulları; belli konularda aldatma, aldatma **kasdı ve aldatma** ile sözleşmenin yapılması arasında illiyet bağlantısının bulunmasıdır.
- Hileye maruz kalarak sözleşme yapan kişi, sözleşmeyi iptal etse bile, sözleşmenin geçerli olmamasından doğan zararını karşı taraftan isteyebilir.
- Hile sayılan fiil ve davranışların hemen pek çoğu ceza hukuku açısından "**dolandırıcılık**" suçunu oluşturur. Hileye uğrayan taraf sözleşmeyle bağlı değildir.

c) İKRAH (KORKUTMA, TEHDİT): Bir kimse kendisine veya yakınlarından birine (cana veya mala) bir zarar verileceği tehdidi altında sözleşme yapmaya zorlanır.

- İkraha karşı tarafça yapılabileceği gibi 3. kişilerce de yapılabilir. Hileden farklı olarak, sözleşmenin iptal edilebilmesi için, 3. kişinin yaptığı tehdidi işlemin karşı tarafının bilmesi gerekmez.
- Karşı taraf 3. kişinin ikrahını bilmiyorsa ve ikraha maruz kalan sözleşmeyi iptal ederse ve **hakkanîyet de gerektiriyorsa** diğer tarafın zararını gidermekle yükümlüdür.
- İkraha varlığı için, ciddi olması, derhal gerçekleşecek ağır bir tehlike oluşturması, ikraha maruz kalanın bizzat kendisinin veya yakınlarından birinin kişiliğine veya malına yönelik olması, hukuka aykırı bulunması ve korkutulanı o hukuki işlemi yapmağa yöneltmiş olması gerekir.
Ör: Bir kimsenin tabanca tehdidi altında evini kiraya vermeye veya kaçırılmış olan çocuğunun öldürüleceği tehdidiyle tarlasını satmaya razı olması durumunda ikrah vardır.

İRRADE SAKATLIĞI HALLERİNİN SONUÇLARI

Bu hallerin yaptırımı **iptal edilebilirliktir**. Bu hallere uğrayan kişi sözleşmeye bağlı değilken karşı taraf sözleşmeyle bağlıdır. Bu hallere maruz kalan kişi hata veya hileyi öğrendiği, ikraha ise etkisinin ortadan kalktığı andan itibaren **1 yıl içinde (hak düşürücü süre)** sözleşmeyi iptal edebilir. İptal etmezse sözleşmeye icazet (onay) vermiş sayılır.

Hükümleri: İrade bozukluğu durumlarının birinin yani hata, hile veya ikraha söz konusu olduğu bir sözleşme iradesi bozulmuş (fesada uğramış) bulunan tarafı bağlamaz fakat karşı taraf bununla bağlıdır diğer bir deyişle irade bozukluğu durumlarının müeyyidesi

(yaptırımı) **tek taraflı bağlamazlıktır**

SÖZLEŞME SERBESTLİĞİ VE SINIRLARI

Sözleşme serbestliği, tarafların bir sözleşme yaparken onun içeriğini ve kapsamını diledikleri gibi belirleyebilmeleridir. Sözleşme serbestliği kavramına, sözleşme yapıp yapmama, sözleşmenin karşı tarafını seçme, dilediği sözleşmeyi seçme ve sözleşmenin içeriğini dilediği gibi değiştirme serbestlikleri girer. Sözleşme serbestliği ilkesi, irade özerkliği prensibinin borçlar hukukundaki yansımasıdır.

1. Sözleşme serbestliğinin sınırları: Sözleşmenin konusu kanunun emredici kurallarına, kamu düzenine, kişilik haklarına ve ahlaka aykırı olamaz. Aynı zamanda sözleşme konusu edimin yerine getirilmesi başlangıçta objektif olarak imkânsız da olamaz.

2. Sınırların aşılmasının yaptırımı: Sözleşme serbestliğinin sınırlarının ihlali durumunda söz konusu sözleşme **mutlak butlanla** geçersiz olur. Bu geçersizliği taraflar ve ilgili üçüncü kişiler ileri sürebileceği gibi, hâkim de re'sen dikkate alır.

Sözleşmenin kapsadığı hükümlerden bir kısmının geçersizliği sözleşmenin tamamının batıl olmasını gerektirmez. Bu halde kural olarak sadece o kısım geçersiz sayılır. Buna **kısmi butlan** denir.

GABİN (AŞIRI YARARLANMA)

GABİN ŞARTLARI

A) Edimler arasında açık bir oransızlığın bulunması: Aşırı yararlanmadan söz edebilmek için edimler arasında açık bir oransızlığın bulunması şarttır.

B) Açık oransızlığın karşı tarafın özel durumundan yararlanılarak yaratılması:

Bu hâller sınırlı (tahdidi) biçimde sayılmıştır.

- **Darda kalma:** Genellikle bir kimsenin zor durumda bulunması, büyük bir sıkıntı içinde kalmış olması demektir. **Ör:** Açlıktan ölmek üzere olan **işsiz bir kimsenin çok düşük bir ücretle çalışmaya razı olması**, çocuğu zehirlenmiş olan babanın gece yarısı kasabanın **tek doktoruna çok yüksek ücret ödemek** zorunda kalması hâllerinde durum böyledir.
- **Düşüncesizlik:** Bir kimsenin giriştiği hukukî işlemlerin sonunu düşünememesi, kendi menfaatlerini iyi hesaplayamaması, aldatılmaya ve sömürülmeye müsait (elverişli) olması demektir.
- **Deneyimsizlik:** İş hayatının gidişini bilememek veya belli bir işin özelliklerinin gerektirdiği bilgi düzeyine erişememiş olmak demektir. **Ör:** Kendisine hediye edilmiş olan çok değerli antika bir tablonun değerini anlayamayan bir kimse, bunu gerçek değerinin çok çok altında bir bedelle satarsa, karşı taraf onun deneyimsizliğinden yararlanmış olur.

Aranılan şartlar gerçekleşmiş olmadıkça, salt edimler arasında açık bir oransızlık bulunması olgusu, sözleşmenin iptali imkânını vermez.

- 1. Objektif şart:** Edimler arasında açık oransızlığın bulunması.
- 2. Sübjektif şart:** Bu açık oransızlığın karşı tarafın zorda kalmasından, düşüncesizliğinden veya tecrübesizliğinden yararlanılarak meydana getirilmesidir.

Gabinin Hükümleri

- Gabinle sakatlanan sözleşmenin hükümleri aynı irade bozukluğu hallerinde olduğu gibi askıdadır.
- Gabine maruz kalan kişi sözleşmenin yapılmasından itibaren **1 yıl** içerisinde (**hak düşürücü süre**) sözleşmeyi iptal edebilir, sözleşme mutlak butlanla hükümsüz değildir.. Hakim sürenin geçip geçmediğini kendiliğinden dikkate almak zorundadır
- Gabin halinde hile veya ikrahta olduğu gibi zarara uğrayan kişi karşı taraftan tazminat isteyebilir.
- Aşırı yararlanma yüzünden zarara uğramış olan taraf, sözleşmenin kurulmasından itibaren **1 yıl** içinde tek taraflı bir irade açıklamasında bulunarak sözleşmeyle bağlı olmadığını karşı tarafa bildirebilir; bu takdirde sözleşme, yapıldığı andan itibaren hükümsüz olur. Bir yıllık süre zamanaşımı süresi olmayıp, **hak düşümü** süresidir.

HUKUKİ İŞLEMLERİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

1. Yokluk: Bir işlemin meydana gelebilmesi için bulunması gerekli olan kurucu unsurlardan birinin veya bir kaçının bulunmaması durumunda o işlem yoklukla sakattır.

2. Batıl hukuki işlemler (mutlak butlan): Belli bir sakatlık sebebiyle baştan itibaren geçersiz olan işlemlerdir.

- İşlemi yapan kişi tam ehliyetsizse, geçerlilik şartı olarak şekil aranan hallerde şekle uyulmamışsa, işlem muvazaalı ise, işlemin konusu hukuka, ahlaka, kişilik haklarına aykırı ise ve işlemin konusu başlangıçta objektif olarak imkânsızsa söz konusu işlem mutlak butlanla sakat olur.
- Batıl olan bir işlem baştan itibaren geçersizdir. Butlanı taraflar ve yararı olan 3. kişiler ileri sürebileceği gibi hâkim de re'sen bu durumu dikkate alır.

Tahvil (Dönüştürme): Ör: Noter huzurunda yapılan gayri menkul satım sözleşmesinin gayri menkul satım vaadi sözleşmesine dönüşmesi.

3. İptal edilebilen (nisbi butlan) hukuki işlemler: Kendiliğinden geçersiz olmayıp belli bir sakatlık sebebiyle iptal hakkına sahip olan kişi tarafından iptal edilebilen işlemlerdir. İptal hakkı bozucu yenilik doğuran bir haktır.

Hata, hile, ikrah ve gabin durumlarında bu hallere maruz kalan kimse sözleşmeyi iptal edebilir.

ÜNİTE-3-TEMSİL

TEMSİL DE 3 TARAF VARDIR...

- **Temsil olunan (mümessil):** İşlem kendi nam ve hesabına yapılan kişi
- **Temsilci:** İşlemi 3. kişiyle yapan kişi
- **3. kişi:** Temsilciyle işlem yapan kişidir.

TEMSİLİN TÜRLERİ

1. VASITALI (DOLAYLI) TEMSİL: Bu temsil türünde kendisine yetki verilen temsilci işlemi **başkası hesabına fakat kendi adına yapar**. Dolayısıyla bu işlemde doğan hak ve borçlar temsilciye ait olur. Temsilci bunları daha sonra alacağı temlik ve borcun nakli işlemlerini yaparak temsil olunana devreder.

Ör: Samsun'daki memurun Ankara'daki arkadaşına kendisine uygun bir ev kiralaması için temsil yetkisi vermişti.

Ankara'daki memur bu yetkisine dayanarak bir kira sözleşmesi yapar, fakat bunun kendisi için değil, Samsun'daki arkadaşının adına yaptığını ev sahibine söylemezse, kira sözleşme sinden doğan hak ve borçlar, kira konusu evin teslimini talep hakkı ve kira bedelini ödeme borcu ilk planda kendisine geçer.

Bu memur sonradan söz konusu hak ve borcu temsil olunan, yani Samsun'dan Ankara'ya tayin olunan arkadaşına devreder ve kira sözleşmesinin hükümleri ancak bu andan itibaren temsil olunana ait olur.

2. VASITASIZ (DOLAYSIZ) DOĞRUDAN DOĞRUYA TEMSİL: Bu temsilde yetkili temsilcinin yaptığı işlemin hükümleri işlemin yapıldığı andan itibaren **temsil olunana ait olur**. Çünkü temsilci bu işlemi temsil olunan nam ve hesabına yapar. Temsilci bu işlemde hak kazanmadığı gibi borç altına da girmez.

Doğrudan Doğruya Temsilin Şartları

a) Temsil yetkisinin bulunması: Temsil yetkisi ya kanundan (kanuni temsil) ya da temsil olunanın iradesinden (iradi temsil) doğar.

b) Temsil olunan nam ve hesabına hareket etme: Temsilci işlemi yaparken temsilci sıfatıyla hareket ettiğini 3. kişiye kural olarak bildirmelidir.

Temsilcinin temyiz kudretine sahip olması şart ve yeterlidir. Reşit olmasına gerek yoktur.

Çünkü işlemde doğan hak ve borçlar kendisine ait olmaz.

Temsil, temsilcinin temsil olunanın nam ve hesabına hukuki işlemler yapmaya yetkili olup olmamasına göre, yetkili temsil ve yetkisiz temsil olarak ikiye ayrılabilir:

A) YETKİLİ TEMSİL

- Temsil yetkisi verme ulaşması gerekli tek taraflı bir hukuki işlemdir. İşlemin meydana gelebilmesi için temsilcinin bu yetkiyi kabul ettiğini bildirmesine ihtiyaç yoktur.
- Bu durum temsili vekâletten ayırır. **Vekâlet bir sözleşmedir**. Oysa **temsil yetkisi verme tek taraflı bir işlemdir**.
- Vekâlet sözleşmesinde çoğu zaman **temsil yetkisi de bulunmaktadır**.

- Fakat bütün vekâlet sözleşmelerinde mutlaka temsil yetkisinin bulunmasına gerek yoktur.
- Ayrıca temsil yetkisi vekâlet sözleşmesinden başka **hizmet veya şirket sözleşmelerinde de söz konusu olabilir.**
- Temsil yetkisi verme kural olarak **şekle bağlı değildir.**
- temsilciden yetkisini gösteren bir belge aranmaktadır. Temsilcinin temsil yetkisini ispatlamasına yarayan bu belgeye yetki belgesi (**selahiyetname**) denir.

Temsil Yetkisinin Kapsamı

- Temsil yetkisi süre, kişi ve konu bakımından sınırlandırılabilir.
- Temsil yetkisi temsil olunana ait her türlü işlemin yapılması için verilmişse buna genel temsil yetkisi denir.
- Fakat **dava açma, sulh olma, tahkim, kambiyo taahhüdünde bulunma, bağışlama ve gayri menkulü devretme veya aynı bir hakla sınırlama** işlemlerinin yapılabilmesi temsilciye için mutlaka **özel bir temsil yetkisi** verilmiş olmalıdır.

Temsil yetkisinin sona ermesi ve sonuçları

- Belli bir süre için verilmişse sürenin dolması ile, belli bir işlem için verilmişse o **işlemin yapılması ile, temsilcinin ya da temsil olunanın ölümü, gaipliklerine karar verilmesi, fiil ehliyetlerini kaybetmeleri veya iflas etmeleri** ile kural olarak temsil yetkisi sona erer.
- Temsilcinin **istifa etmesi** de bu yetkiyi sona erdirir.
- Temsil olunan temsilciyi her zaman azledebilir (**temsil yetkisini geri alabilir**). Temsil olunanın, kanunun kendisine tanıdığı bu haktan önceden feragat etmesi geçersizdir.
- Temsilci yetkisinin sona erdiğini bilmiyorsa bunu öğrenene kadar iyi niyetli 3. kişilerle yaptığı işlemler **temsil olunanı ya da mirasçıları bağlar.**
- Temsil yetkisi daha önce ilan edilmişse **geri alındığı da aynı şekilde ilan edilmelidir.** Aksi takdirde yetkinin geri alındığı iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.
- Kanundan doğan temsil yetkisine örnek olarak veli ve vasilerin temsil yetkilerini gösterebiliriz.

Velayet: Çocuklar üzerinde ana babanın kanundan doğan hakkıdır.

Vesayet: Velayet altında bulunmayan küçük ve kısıtlıların çıkarlarını korumak üzere mahkemece yasal temsilci atanmasıdır.

B) YETKİSİZ TEMSİL

- Bir kimsenin gerekli yetkiye sahip olmaksızın veya yetkisini aşarak bir başkasının nam ve hesabına işlemler yapmasıdır.
- Yetkisiz temsilcinin yaptığı işlem temsil olunanı bağlamaz. Bağlayabilmesi için temsil olunanın o işleme icazet vermesi gerekir. İşlem icazet verilinceye kadar tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tabidir.
Ör: Bir memurun gayet ucuz bulduğu dolma kalemlerden kendisi için alırken bir tane de arkadaşı için satın alması veya bir kimsenin seyahatte olan komşusunun kırılan pencere camını taktırması, yetkisiz temsil örneklerindedir.

ÖZEL BİR YETKİYE DAYANILARAK YAPILMASI GEREKEN HUKUKİ İŞLEMLER....

ÜNİTE – 4 – BORCUN İFASI, İFA EDİLMEMESİ VE SONA ERMESİ

BORÇLARIN İFASI

İFA: İfa borç ilişkisini sona erdiren ve borçlunun borcunu sözleşmeye uygun olarak yerine getirmesini (usulüne uygun ifa) ifade eden bir kavramdır.

Borcun konusu ne ise ifa da kural olarak o konuya ilişkin olmalıdır.

İfa yerine geçen edim: İfa yerine edim olarak borcun konusu olan şeyden başka bir şey alacaklıya önerilir ve alacaklı tarafından da kabul edilirse ifa gerçekleşmiş sayılır.

Ör: para yerine değerli bir eşya

İfa amacıyla yapılan edimde ise; alacaklıya borcun konusu olan şeyden başka bir şey teklif edilmekte alacaklının da kabulüyle söz konusu şey paraya çevrilmekte ve borç çevrilen miktar uyarınca sona ermektedir.

Ör: para yerine geçecek değerli eşyayı paraya çevirerek ödenmesi

Borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının bir menfaati bulunmadıkça borçlu borcunu bizzat ifa etmek zorunda değildir.

Şayet borcun tamamı **muaccel** olmuşsa (vadesi gelmişse) ve herhangi bir uyuşmazlık da bulunmuyorsa bu durumda alacaklı **kısmi ifayı** kabul etmek zorunda değildir.

Bu kuralın aksi sözleşme ile kararlaştırılabilir.

Sözleşmede belirtilmemiş olsa bile hakkaniyet gereğince de kısmi ifa söz konusu olabilir.

muaccel: vadesi gelmiş

müeccel: vade ye bağlanmış (vadesi gelmemiş)

kısmi ifa: bölünebilir edimlerde borçlunun borcunun tamamını değil bir kısmını ifa etme girişimine denir.

İfa: Borç ilişkisinin konusu olan edimin borçlu tarafından alacaklıya karşı yerine getirilmesi ve böylece **borç ilişkisinin sona erdirilmesidir.**

- ✓ İfa **her borç ilişkisinin amacıdır.**
- ✓ İfanın konusu, **borcun konusunun aynı olmalıdır.**

İFA YERİ: Borcun yerine getirilmesi gereken yerdir İfa yeri taraflarca serbestçe belirlenebilir. Taraflar ifa yerini belirlememişlerse Borçlar Kanunu'nun ifa yerine ilişkin tamamlayıcı hükümleri uygulanır.

Para Borçlarında..

- Ödeme zamanında alacaklının yerleşim yerinin(ikametgâhının) bulunduğu yerde ifa olunur.

Ör: Kiracı, kira borcunu kiralayanın yerleşim yerine götürerek ödeyecektir.

Bu borçlara **götürülecek borç** denir. Fakat kıymetli evrakta ise borcun ifa yeri borçlunun **ikametgahının bulunduğu yerdir**.

- Para borçları kural olarak **TL ile yerine getirilir**.
- Yabancı para üzerinden borçlanılmışsa ve sözleşmede aynen ödeme kaydı yoksa, borçlu borcunu yabancı para ile ifa edebileceği gibi ifa zamanındaki **kur üzerinden TL ile** de ifa edebilir (seçimlik yetki).

Belli Bir Şeyin Teslimi Borcunda..

O şeyin sözleşme yapılırken bulunduğu yerde ifa olunur.

Burada belli bir şeyden amaç, ferdiyle belli bir şey, yani özel nitelikleri ile (adı, numarası vs.) belli edilmiş bir şeydir.

Ör: Yasemin adlı yarış atı, ressam Çallı'nın şu isimli tablosu, şasi numarası 125432 olan lüks otomobil, ferdiyle belli şeyler yani parça borcudur.

Eğer bu tür şey satılmış ise, satıcı teslim borcunu sözleşme yapılırken bu şeyin bulunduğu yerde ifa edecektir.

Diğer Borçlar Cins borçlarında..

- Yapmak, yapmamak (kaçınmak) ve **nev'iyile belli bir şeyin** teslimi borçları, yani cins borçları, doğdukları anda borçlunun yerleşim yerinin bulunduğu yerde ifa edilir.
- Nev'iyile belli şey, özel nitelikleri ile değil, sadece cins olarak belirtilmiş olan şeydir ki, bunlar çoğunlukla misli bir şey yani ölçülebilen, tartılabilen, sayılabilen ve yerine yenisi konulabilen şeylerdir;

Ör: Pamuk üzüm, kömür, zeytinyağı, pirinç, portakal vs. gibi..

- Bu borçlara da aranacak borçlar denir. Cins borcu; türüyle veya sayı, tartı veya ölçü ile benzerlerinden ayırt edilebilen şeylere ilişkin borçtur.
- Cins borçları (nevi-tür-çeşit borçları) o türden şeylerin yeryüzünde bulunduğu sürece ortadan kalkmaz.
- Edim konusunun belirli bir stok veya yerdeki şeyden verilmesi borçlanılmışsa bu tür cins borçlarına ise, sınırlı cins borcu denir.

İFA ZAMANI

- Borcun ifa edilmesi gereken **ana denir**.
- Kural olarak her borç **doğduğu anda muaccel** olur yani ifası istenebilir.
- Taraflar borcun ifasını **bir süreye bağlayabilirler**.
- Bu tür borçlara **müaccel borç** (süreye bağlanmış borç) denir.
- Müaccel borç vadesi geldiğinde muaccel olur.
- Vade ay olarak belirlenmişse, sözleşmenin yapıldığı gün ayın kaçınıcı günü ise, son ayın bunun karşılığı olan **günde muaccel olur**. Son ayda sözleşmenin yapıldığı günün karşılığı olan gün yoksa borç **ayın son günü** muaccel olur.
- Vade olarak bir ayın **başı, ortası veya sonu belirlenmişse** bundan ayın **1., 15. ve sonuncu günü anlaşılır**.
- Vade pazar veya kanunen tatil olan bir güne rastlarsa kendiliğinden bugünü izleyen ve tatil **olmayan ilk güne geçer**. Borç vadede iş saatleri içinde ifa edilmelidir.
- Aksi kararlaştırılmamışsa borçlu borcunu **vadeden önceden ifa edebilir**. Fakat bu sebeple **indirim talep edemez**.

MUACELİYET: Borçlunun edimini ifa etmekle yükün olduğu, alacaklının ise ifayı istemeye hakkı bulunduğu bu ana **muacceliyet denir**. Bu anının gelmesiyle borç muaccel borç, alacak da muaccel alacak halini alır.

BORCUN İFA EDİLMEMESİ (ADEM-İ İFA)

Borcun ifa edilmemesi (ademi ifa), borçlunun, yüklenmiş (taahhüt etmiş) olduğu **edimi hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi demektir** ki, bu başlıca iki şekilde ortaya çıkabilir.

1. Borçlu, her şeyden önce edim kendi kusuruyla imkansızlaşmış olduğu için ifada bulunamaz. Buna **kusurlu imkansızlık** deriz.

Ör: Antika kristal bir vazoyu satmış olan satıcı, onu alıcıya teslim etmeden önce elinden düşürerek kırarsa, edim onun kusuruyla imkansızlaşmış olduğundan dolayı teslim borcu ifa edilmemektedir.

2. Borcu ifa etmemenin (ademi ifanın) diğer bir şekli edimin ifası mümkün olduğu halde borçlunun borcunu zamanında ifa etmemiş olmasıdır. Bu hal bazı şartlarla **borçlunun temerrüdü** (direnimi) adını alır.

Ayıplı ifa Borçlunun borcunu yerine getirirken, borcun konusu olan şeyin gereken nitelikleri taşıyamaması veya bozuk, yıpranmış, defolu olması durumunda borç ifa edilmemiş sayılır.

BORCUN İFA EDİLMEMESİNİN SONUÇLARI

1. Aynen İfa: Alacaklının bu yola başvurabilmesi için borcun **ifasının imkânsızlaşmamış** olması gerekir

Ör: Satıcı satılan antika vazoyu bir türlü teslim etmek istemiyorsa alıcı vazonun icra yoluyla kendisine teslimini talep edebilir veya dava sonunda alacağı mahkeme hükmünün zorla yerine getirilmesi için icra makamına başvurarak sonuçta vazoya sahip olur.

2. Tazminat: Borcun ifa edilmemesinin her iki halinde alacaklı borçludan tazminat isteyebilir. Alacaklının borçludan isteyeceği tazminat, müspet (olumlu) zarar, yani onun borcun ifasından beklediği çıkarıdır.

3. Sözleşmeden Dönme: Alacaklının gecikmiş olarak aynen ifa veya tazminat isteme yollarından birine gitmeyerek **sözleşmeden dönme (feshetme) yoluna gitmesi** de mümkündür.

BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ VE ŞARTLARI

BORCUN MUACCEL OLMASI

İHTAR

1. Borcun Muaccel Olması: Borcun muaccel olması, borçlu tarafından ifasının gerekli bulunduğu, başka bir deyişle, alacaklının borçludan ifayı talep ve dava edebileceği anın gelmiş olması demektir. Kural olarak her borç doğduğu anda muaccel olur.

Vade gelmeden borç muaccel olmaz, müeccel bir borç niteliğindedir.

2. İhtar: Alacaklının tek yanlı irade açıklamasıyla **borçluyu ifaya davet etmesidir.**

Alacaklının borcun ifası için borçluya ihtarda bulunması da gereklidir. İhtar kural olarak bir şekle tabi değilse de tacirler arasında yapılacak ihtarların geçerli olmaları için **noter yoluyla veya iadeli taahhütlü mektupla ya da telgrafla yapılması şarttır.**

BORÇLUNUN TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI

Genel Sonuçlar

1. Gecikme Tazminatı: Borçlunun ödeyeceği tazminat alacaklının ifanın gecikmiş olmasından dolayı uğradığı zararın karşılığıdır.

Müspet(olumlu) Zarar: Alacaklının, borcun ifasındaki menfaatinin yerine getirilmemiş olması nedeni ile uğradığı zarardır.

2. Kazadan Dolayı Sorumluluk: Temerrüde (direnime) düşmüş olan borçlu temerrüdün devamı esnasında edimin umulmayan hal dolayısıyla zarara uğramasından da sorumludur.

Ör: Satım sözleşmesinde satılan şeyin teslimi borcunda temerrüde (direnime) düşmüş olan satıcı, bu şey kazara yok (telef) olduğu takdirde, alıcıdan satış bedelini (semeni) istemeyecek, diğer bir deyimle hasar (semene ilişkin hasar) kendisine olacaktır.

Özel Sonuçlar

A) Para borçlarında

- **Temerrüt faizi:** Para borçlusunun temerrüde (direnge duruma) düşmesi halinde alacaklıya ödemek zorunda kaldığı bir tür tazminattır.
- **Tazminat:** Alacaklı, borçlunun temerrüde (direnime) düşmesi yüzünden uğramış olduğu zararın temerrüt faizinden (gecikme faizinden)daha fazla olduğunu ispat ederse, borçlu onun bu fazla zararını da gidermekle (tazmin etmekle) yükümlüdür.

B) İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde: Bu tür sözleşmelerde temerrüt (direnim) halinde alacaklı önce bir süre (mehil) verecek, sonra da kanunun kendisine tanıdığı seçim hakkını kullanacaktır.

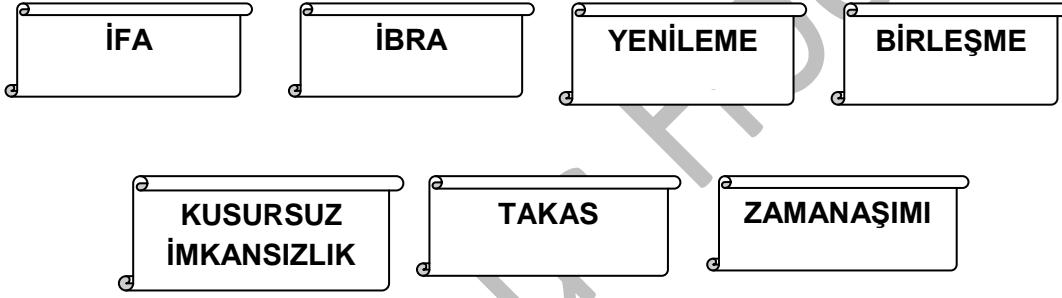
Alacaklının seçim hakları şunlardır:

- Gecikmiş ifayı isteme ve tazminat
- İfadan vazgeçme ve tazminat
- Sözleşmeden dönme ve tazminat

ALACAKLININ TEMERRÜDÜ

Alacaklının haklı bir neden olmaksızın borçlunun edimini geri çevirmesine Alacaklının Temerrüdü denir. Temerrüdün meydana gelebilmesi için ifanın usulüne göre teklif edilmiş olması gerekir. Alacaklı, müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşerse, diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olur. Alacaklının Tevdi hakkı ve Satma hakkı bulunur

BORÇLARIN SONA ERMESİ

1. İFA: Usulüne uygun olarak yapılan ifa borç ilişkisine son verir.

Fer'i (Yan) borcun sona ermesi

Fer'i Borç: Asıl borca bağlı yan borçtur.

Asıl borç sona erdiği zaman, ona bağlı olan **kefalet, rehin ve cezai şart gibi fer'i (yan) borçlarda kendiliğinden sona erecektir.**

2. İBRA (BORÇTAN KURTARMA SÖZLEŞMESİ): İbra Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme ile (ibra sözleşmesi) borç sona ermiş olur.

İbra bir tasarruf işlemi olduğundan, ibranın geçerliliği, alacaklının alacak üzerinde tasarruf yetkisinin bulunmasına bağlıdır. İbra ile asıl borç ve ona bağlı fer'i borçlar sona erer.

Fer'i bir borç ibra edilmişse asıl borç sona ermez.

3. TEDİT (YENİLEME): Yeni bir borç kurmak suretiyle eski borcun ortadan kaldırılmasıdır.

a) Eski borcun ortadan kaldırılması

b) Geçerli bir yeni borç meydana getirilmesi

c) Yeni doğan borcun eski borçtan farklı olması**d) Tarafların yenileme için açıkça anlaşmaları gerekir**

Yenileme sözleşmesi ile eski borç ve ona bağlı fer'i borçlar da sona erer. Onun yerine yeni borç geçer ve zamanaşımı yeniden işlemeye başlar.

4. ALACAKLILIK VE BORÇLULUK SIFATLARININ AYNI KİŞİDE BİRLEŞMESİ:

- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının **aynı kişide birleşmesiyle borç ve fer'ileri son bulur.**
- Birleşme borcu sona erdirmesine rağmen **3. kişilerin haklarını etkilemez.**
- Borç; **ipotekli borç senedine veya irat senedine bağlanmışsa** alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesiyle borç ortadan kalkmaz.
- Borçlu isterse aynı senetleri tekrar **tedavüle çıkarabilir.** Aynı şekilde kıymetli evraka ilişkin hükümler de saklıdır.
- Birleşme sonradan ortadan kalkarsa **borç da yeniden doğar.**

5. KUSURSUZ İMKANSIZLIK:

- Borçluya yükletilemeyen haller yüzünden borcun ifası mümkün olmazsa kural olarak borç sona erer.
- Sözleşmenin kurulması sırasında ortaya çıkan imkânsızlığa **başlangıçtaki imkânsızlık;** sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan imkânsızlığa ise **sonraki imkansızlık denir.**
- Başlangıçtaki **objektif imkânsızlık** sözleşmenin batıl olmasına neden olur.
- Sonraki imkânsızlık şayet borçlunun kusurundan ileri geliyorsa kusurlu imkânsızlık, borçluya yükletilemeyen bir sebepten ileri geliyorsa **kusursuz imkânsızlık** ismini kazanır.
- İmkânsızlık bir borcun ifasının çeşitli sebeplerle (umulmayan hal (kaza), mücbir sebep vs.) mümkün olmamasıdır. İmkânsızlık nedeniyle asıl borç ve ona bağlı fer'i borçlar ortadan kalkar. İmkânsızlık **kısmi veya tam olabilir.**
- Kusursuz imkânsızlık sebebiyle borcun sona erebilmesi için yok olan (telef olan) edimin yerine **başka bir şeyin geçmemiş olması gerekir.**
- Kusursuz imkânsızlık durumunda borçlu karşı taraftan **edimini isteyemez.** Daha önce almışsa sebepsiz zenginleşme kurallarına göre geri vermek zorundadır.
- Satım sözleşmesinde hasar, sözleşmenin kurulduğu andan itibaren alıcıya geçtiğinden, satıcı, satılanı teslim borcunu kusursuz olarak yerine getiremiyorsa alıcı taahhüt ettiği semeni satıcıya ödemekle yükümlüdür.

6. TAKAS:

- Karşılıklı olarak hem alacaklı hem borçlu olanların birbirlerinden olan alacaklarının en azının miktarı uyarınca sona ermesidir.
- Takas, **kolaylık ve basitlik** sağlar.
- Takasın, **kanuni takas** (bizzat kanunun taraflardan birine tanıdığı ve diğer tarafın rızasının bulunmasına gerek olmaksızın sonuç doğuran takas) ve **akdi takas** (tarafların anlaşmalarıyla ortaya çıkan takas) olmak üzere iki türü vardır.
- Borçlar Kanunu'nda düzenlenen **kanuni takastır.**
- **Takas – Mahsup:** Mahsup, bir alacak miktarından belli olgular sebebiyle indirme yapma anlamına gelir. Mahsupta alacaktan indirilecek olan miktar bir karşı alacak değildir. Takasta ise, karşılıklı iki alacak bulunmaktadır.

TAKASIN ŞARTLARI

a) Borçların karşılıklı olması (mütekabiliyet)

b) Borçların benzer olması (mümaseliyet): Miktarlarının eşit olması gerekmez.

c) Borçların muaccel olması (vadelerinin gelmiş olması): Vadesi gelmemiş borçlar (müeccel borçlar) kural olarak takas edilemez. Fakat borçlunun iflası durumunda alacaklılar vadesi gelmemiş olsa bile alacaklarını müflisin kendilerinden olan alacağı ile takas edebilirler.

d) Takas beyanında bulunmuş olması: Takas beyanı tek taraflı şekle tabi olmayan karşı tarafa varmasıyla sonuçlarını doğuran bir işlemdir.

Fakat kanun şu alacakların takasında karşı tarafın onayını aramaktadır:

- Tevdi edilmiş veya haksız olarak alınmış veya hile ile alıkonulmuş bulunan bir şeyin geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar
- Nafaka ve iş ücreti gibi borçlunun ve ailesinin geçimi için mutlak biçimde zorunlu olup özel niteliği gereği fiilen alacaklının eline verilmesi gereken alacaklar
- Devlet, vilayet ve köyler lehine olarak kamu hukukundan doğan alacaklar.

TAKASIN HÜKÜMLERİ

- Takas, karşılıklı olan borçları en az olanının miktarı oranında sona erdirir. Karşılıklı borçlar değer itibarıyla birbirlerine eşit iseler takas sonunda her ikisi de son bulur.
- Takasın hükümleri takas beyanının karşı tarafa varmasıyla meydana gelir ve daha sonra ortadan kaldırılamaz.
- Takasın hükümleri geçmişe etkilidir. Yani takas edilen borçlar takas açıklamasının yapıldığı andan itibaren değil takas edilebilmelerinin mümkün olduğu andan itibaren sona ermiş sayılırlar.

7. ZAMANAŞIMI (MÜRURUZAMAN)

Eşya hukukunda ortaya çıkan ve kişinin hak kazanmasına olanak tanıyan zamanaşımına *kazandırıcı zamanaşımı* adı verilirken; borçlar hukuku bakımından ortaya çıkan ve alacağın dava ve takip hakkını ortadan kaldıran zamanaşımına ise *düşürücü zamanaşımı* denir.

Zamanaşımı–Hak Düşürücü Süre

- Zamanaşımı alacak hakkını zayıflatırken, hak düşürücü süre hakkı ortadan kaldırır.
- Hak düşürücü süre niteliği itibarıyla bir itirazdır, hâkim re'sen dikkate alır.
- Zamanaşımı ise bir def'idir, hâkim re'sen dikkate alamaz.
- Zamanaşımı süresinin işleminin durması veya kesilmesi mümkün olduğu halde, hak düşürücü sürenin işlemesi durmaz ve kesilmez.
- Zamanaşımı sadece alacak haklarında söz konusu olurken; hak düşürücü süre, borç ilişkileriyle benzeri ilişkilerde, yenilik doğuran haklarda etkili olur.

Zamanaşımına uğramayan borçlar da vardır.

Ör: Bir aciz vesikasına (belgesine) bağlanmış olan borçlar ile bir taşınmaz rehiniyle güvence altına alınmış olan borçları gösterebiliriz.

Menkul rehniyle güvenceye bağlanmış olan borçlar ise zamanaşımına uğrarlar.

Aciz Vesikası: İcra ve iflas hukukunda, borçlunun malları satılıp paylaştırıldıktan sonra, alacaklarının tamamına kavuşamamış olan alacaklılara verilen belgedir.

2. Kanunun belirlediği sürenin geçmiş olması

- **Haksız fiillerden doğan borçlarda** zamanaşımı süresi zararı ve faili öğrenme tarihinden itibaren **iki yıl**, fakat her halükarda olay tarihinden itibaren **on yıldır**.
- **Sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklar**, malvarlığındaki eksilmenin ve zenginleşmenin öğrenildiği tarihten itibaren **iki yıl**, fakat her halükarda olay tarihinden itibaren **on yıllık** zamanaşımı süresine tabi tutulmuştur (BK m. 66)
- **Sözleşmeden doğan alacaklarda** ise zamanaşımı süresi, kural olarak, borcun muaccel olduğu tarihten itibaren **on yıldır** (BK m. 125). Bu süreye **genel zamanaşımı süresi** denir. Diğer bir ifadeyle aksi belirtilmedikçe sözleşmeden doğan olacaklar **10 yıllık** zamanaşımına tabidir.

BK m. 126'da ise beş yıllık zamanaşımına tabi olan alacaklar dört bent halinde belirtilmiştir:

- Adi ve hasılat kira bedelleri, ana para faizleri, aidat alacakları belirli aralıklarla ödenmesi gereken para alacakları olup, beş yıllık zamanaşımı süresine tabidir.
- Tüketim amacıyla alınan gıda maddelerinin bedelleri (erzak bedeli); nafaka, otel ve lokanta masraflarına ilişkin alacaklar
- Esnaf ve sanatkarların ücret alacakları; perakende satış bedeli alacağı; noterlerin noterlik hizmetlerinden doğan alacakları; işçilerin ücret alacakları
- Şirketlerin iç ilişkilerinden doğan alacaklar; vekalet; komisyon, acentelik; bazı tellallık alacakları; istisna sözleşmelerinden doğan bazı alacaklar, ticari olsun veya olmasın, bir şirket sözleşmesine dayanan ve şirketin ortaklarla veya ortakların birbirleriyle şirkete ilişkin işlerden doğan alacaklar; yine, şirketin müdürleri, temsilcileri, murakıpları ile olan ilişkilerinden doğan alacaklar beş yıllık zamanaşımı süresine tabi tutulmuştur.

İstisna sözleşmesinden doğan tüm davalar **beş yıllık** zamanaşımı süresine tabidir.

Karz sözleşmesinden doğan alacak hakları ise **altı aylık** zamanaşımına tabidir.

3. Zamanaşımının durmamış olması

- Kanunda sayılan sebeplerden birinin varlığı durumunda zamanaşımı süresinin işlemeye başlamaması veya başlamışsa bu sebep ortadan kalkıncaya kadar durarak devam etmesine zamanaşımının durması (tatili) denir.
- Sebep ortadan kalktığı andan itibaren kalan süre durduğu yerden itibaren tekrar işlemeye başlar.

Zamanaşımını Durduran Sebepler

- Velayetin devamı süresince çocukların ana babalarından olan alacakları için,
- Vesayetin devamı süresince vesayet altında bulunanların vasi ve vesayet dairelerinden (sulh ve asliye hakimlerinden) olan alacakları için
- Evliliğin devamı boyunca karı kocadan birinin diğerinden olan alacağı için
- Hizmet akdinin devamınca işçilerin işverenden olan alacakları için
- Borçlu alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu süre içinde
- Alacağın bir Türk mahkemesinde ileri sürülmesi mümkün olmadığı sürece zamanaşımı işlemez veya işlemeye başlamışsa durur.

4. Zamanaşımının kesilmemiş olması

Kanunda sayılan sebeplerden birinin gerçekleşmesi durumunda sürenin o ana kadar işlemiş olan kısmının ortadan kalkması ve sürenin baştan itibaren yeniden işlemeye başlamasına zamanaşımının kesilmesi denir.

Zamanaşımını Kesen Sebepler

1. Borçlu borcu ikrar ettiği (kabul ettiği), özellikle faiz veya mahsuben bir miktar para veya rehin veya kefil verdiği takdirde
 2. Alacaklı mahkemede dava açmışsa veya hakeme müracaat etmişse veya icra takibinde bulunmuşsa veya iflas masasına başvurmuşsa, zamanaşımı kesilmiş olur.
- Zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine karşı kesilmiş olursa diğerlerine karşı da kesilmiş olur.
 - Asıl borçluya karşı zamanaşımı kesilmiş olursa kefile karşı da kesilmiş olur. Fakat kefile karşı kesilen zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz.
 - Zamanaşımının kesilmesi durumunda o andan itibaren işlemeye başlayacak yeni süre kural olarak eskisinin aynıdır. Fakat borç bir senetle ikrar olunmuş veya bir hükümlerle ispatlanmışsa yeni süre daima **10 yıldır**.

Zamanaşımının Hükümleri

- Zamanaşımına uğrayan borç/alacak ortadan kalkmış olmaz sadece alacaklının talep ve dava hakkını sona erdirir.
 - Borçlu alacaklının ifa talebine karşı zamanaşımı def'i'ni ileri sürebilir.
 - Zamanaşımına uğramış borç **eksik borçtur**. Borçlu dilerse ödeyebilir.
 - Asıl alacağın zamanaşımına uğraması halinde ona bağlı fer'i haklar da (ör. faiz, cezai şart) zamanaşımına uğramış olur.
 - Fer'i borç zamanaşımına uğramışsa asıl borç zamanaşımına uğramaz.
- Zamanaşımı Defi:** Borçlunun mahkemede borcun zamanaşımına uğramış olduğunu ileri sürmesidir.

ÜNİTE-5- MÜTESELSİL BORÇLULUK (PASİF TESELSÜL)

- Tarafların anlaşmasıyla ya da bir kanun hükmü nedeniyle bölünebilir bir edimin **birden çok borçlusundan her birinin edimin tamamını ifa etmekte** sorumlu olduğu borçluluk halidir.
- **Müteselsil borçlulukta** her borçlu alacaklıya karşı edimin **tamamından** sorumludur.
- Alacaklı, edimin tamamını borçlulardan herhangi birinden istediği takdirde, bu borçlu, kendisinin borcun sadece kendi payına düşen kısmından sorumlu olduğuna ilişkin **taksim def'ini** ileri süremez.
- Kanundan doğan müteselsil borçluluğa **kanuni teselsül** denir.
Ör: birden çok kişinin aynı zarardan aynı sebepten veya değişik sebeplerden dolayı sorumlu olmaları, adi ortaklık, miras ortaklığı, birden çok kimsenin ariyet alması, vedia kabul etmeleri, birden çok müvekkilin bir kişiyi vekil tayin etmeleri, kambiyon senetlerinde hamile karşı müracaat borçlularının sorumluluğu.
- Müteselsil borçluluk, borçluların alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olmayı yüklenmelerinden doğmuşsa buna da **iradi (akdi) teselsül** denir.

ALACAĞIN TEMLİKİ

Bir alacağın alacaklı tarafından başka bir kimseye devredilmesi demektir. Alacağın temlik, tediye (ödeme), tahsil ve teminat amaçlarıyla yapılabilir. Alacağın temlik hakim görüş uyarınca soyuttur (mücerrettir).

ALACAĞIN TEMLİKİNİN TÜRLERİ

KANUNİ TEMLİK

Bir alacağın kanundan dolayı bir alacaklıdan başka bir kimseye geçmesidir.

Ör: miras bırakanın ölümüyle sahip olduğu alacakların

KAZAI TEMLİK

Bir alacağın hakim kararıyla bir başka kişiye geçmesidir.

Ör: hâkimin paylı veya elbirliği halindeki malvarlığı ilişkilerinin giderilmesi ve taksimine ilişkin

İRADİ TEMLİK (RIZAI TEMLİK)

Alacağın, devredenle devralan arasında yapılan bir anlaşmayla temlik edilmesidir. Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan temlik türü budur

ALACAĞIN TEMLİKİNİN ŞARTLARI

1. Bir Alacağın Bulunması:
2. Temlik Eden İle Alacağı Devralanın Yazılı Bir Sözleşme Yapmış Olması:
3. Temlik Edenin Tasarruf Yetkisine Sahip Bulunması:

ALACAĞIN TEMLİKİNİN SONUÇLARI

- Alacağın temlikinin en önemli sonucu, **borç ilişkisinin alacaklı tarafının değişmesidir**. Alacak ile birlikte ona bağlı olan yan haklar (**faiz, rehin, kefalet**) de devralana geçer.
- Alacağını temlik eden, alacak senedi ile birlikte alacağı ispata yarayan diğer **belgeleri** devralana teslim etmek ve ayrıca alacak hakkının ileri sürülmesini için gerekli olan **bilgileri de ona vermekle mükelleftir**.
- Alacağın temlik edilmiş olduğu borçluya, temlik eden veya **alacağı devralan tarafından bildirilebilir**.
- Alacağın temlikinden borçlu haberdar edilmemişse eski alacaklıya **iyi niyetle borcunu ifa ederse borcundan kurtulur**.
- Alacağın kime ait olduğu tartışmalı ise, borçlu, borcunu **mahkemeye veya hakimin göstereceği yere tevdi ederek borcundan kurtulabilir**.
- Borçlu temliki öğrendiği anda temlik edene karşı sahip olduğu alacağa **bağlı olan def'i ve itirazları temlik alana karşı da ileri sürebilir**.
Ör: ödemelik def'i, zamanaşımı def'i.

BORCUN NAKLİ

Bir borç ilişkisinde borçlunun yerini yeni bir borçlunun alması demektir.

1. Borcun İç Nakli: Borcun naklinde önce **borçlu ile borcu yüklenmeyi taahhüt eden kimse** arasında bir borçtan kurtarma taahhüdü (vaadi) sözleşmesi yapılır.

2. Borcun Dış Nakli: Gerçek ve teknik anlamda **borcun nakli ise borcu devralan kimse ile alacaklı arasında yapılan bir sözleşme ile ortaya çıkar**.

Kural olarak bütün borçlar nakledilebilir. Nakledilecek borç, muaccel olabileceği gibi, müeccel veya şarta bağlı bir borç da olabilir.

ŞARTA BAĞLI BORÇLAR

1. Geciktirici (Erteleyici-Taliki) Şart: Hukuki işlemin sonuçlarını doğurabilmesinin gelecekte gerçekleşmesi şüpheli bir olaya bağlanmasıdır.

2. Bozucu (İnfisahi) Şart: Hukuki sonuçlarını doğurmuş olan bir işlemin ortadan kalkmasının gelecekte gerçekleşmesi şüpheli bir olaya bağlanmasıdır.

PEY AKÇESİ (BAĞLANMA PARASI)

Taraflar arasında bir sözleşmenin yapılmış olduğunun teyidi amacıyla taraflardan birinin diğerine verdiği bir miktar para veya menkul bir maldır.

Kanuna göre aksine bir yerel adet veya sözleşme olmadıkça yoksa pey akçesi alan onu alacağına mahsup etmeyerek ona sahip olabilir. Fakat ülkemizde pey akçesi alan tarafın onu alacağından mahsup edeceği (düşeceği) kabul edilir.

PİŞMANLIK AKÇESİ (CAYMA PARASI)

Sözleşmenin yapıldığı sırada bir tarafın diğerine verdiği ve onu alan kişiye bırakmak suretiyle, veren tarafa, dilediği zaman sözleşmeden serbestçe dönme hakkı sağlayan bir miktar paradır. Pişmanlık akçesi **cayma tazminatı, zamanı rücu** diye de bilinir.

Pişmanlık akçesini veren taraf sözleşmeden dönerse verdiği karşı tarafa bırakır. Pişmanlık akçesini alan taraf sözleşmeden dönerse aldığı iki katını verir.

CEZAI ŞART

Borcun hiç ya da gereği ifa edilmemesi durumunda borçlu tarafından alacaklıya ödenmesi önceden kararlaştırılan edimdir. Cezai şart borçluyu, ifaya zorlayıcı bir baskı aracı olduğu gibi alacağın teminatını da oluşturur.

CEZAI ŞARTIN TÜRLERİ

- 1. Seçimlik cezai şart:** Cezai şart; borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumunda ödenmek üzere konulmuş ise aksi kararlaştırılmamış olduğu takdirde alacaklı ya borcun ifasını veya cezai şartın ödenmesini isteyebilir.
- 2. İfaya eklenen cezai şart:** Cezai şart; borcun zamanında ve belirlenen yerde ifa edilmemesi halinde ödenmek üzere konulmuş ise aksi kararlaştırılmamış olduğu takdirde alacaklı hem borcun aynen ifasını hem de cezai şartın ödenmesini birlikte talep edebilir. Fakat alacaklı bu hakkından feragat etmiş veya bir çekince ileri sürmeksizin yalnızca ifayı kabul etmişse, cezai şartı talep etmekten vazgeçmiş kabul edilir.
- 3. Dönme cezai şartı:** Alacaklı bu cezai şartta sadece cezai şartı talep edebilir. Borçlu cezai şartın sözleşmeden dönme için kararlaştırılmış olduğunu ispat ederek ve de cezai şartı ödeyerek sözleşmeden dönebilir.

ÜNİTE-6-SÖZLEŞME TÜRLERİ I

MÜLKİYETİN DEVRİ AMACI GÜDEN SÖZLEŞMELER

I. SATIM SÖZLEŞMESİ

Satıcının, satılan malı alıcının borçlandığı bir satış parası karşılığında ona teslim ve mülkiyeti devretmek borcunu yüklenmiş olduğu sözleşmedir.

ESASLI UNSURLAR

SEMEN

Alıcının satın aldığı şeye karşılık olarak satıcıya ödemeyi üstlendiği paradır.

ANLAŞMA

Alıcı ile satıcı semen karşılığında satılan şeyin mülkiyet ve zilyetliğinin devri konusunda anlaşmış olmalarıdır.

Mülkiyetin alıcıya geçebilmesi için **taşınırlarda zilyetliğin devri taşınmazlarda ise tapu siciline**

SATILAN ŞEY (MAL)

Maddi şeyler kadar maddi olmayan şeyler de satılabilir.

Bu itibardır ki, gaz ve elektrik gibi tabii kuvvetler ile alacak hakları bir miras payı, bir haber ve hatta bir mağazanın müşterileri bile

SATIM SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

1.TAŞINIR SATIM: Konusunu taşınabilir şeylerin oluşturduğu satımdır

2. TAŞINMAZ SATIMI

A) ŞUFA HAKKI (ÖNALIM): Şufa hakkı, bir taşınmaz malın satılması halinde, onu diğer alıcılara nazaran öncelikle satın alabilme hakkıdır

a) Kanuni Şufa: Hissedarlık esasına göre tescilli taşınmaz mallarda hissedarların birbirlerine karşı şufa hakları vardır. Bu hak kanun tarafından tanındığından kanuni şufa hakkı denmektedir. Kanuni şufa hakkının tapu kütüğüne şerhine gerek yoktur. Taşınmaz malda hisse sahibi olmak bu hakka sahip olmak için yeterlidir. Hissenin çok veya az oluşunun da önemi yoktur.

b) Sözleşmeden Doğan Şufa: Bir taşınmaz malın maliki veya hissedarı tarafından o taşınmaz üzerinde mülkiyet payı bulunmayan bir üçüncü kimseye sözleşme ile tanınan şufa hakkıdır.

B) İŞTİRA HAKKI (ALIM): Bir taşınmaz malı belli bir bedelle belli bir süre içinde malikinden satın alabilme hakkıdır (MK.736). Bu niteliği ile satış vadedine benzer. Ancak satış vadedinin azami süresi **beş yıl** olduğu halde bu hak şerh tarihinden itibaren **on** sene süreyle hüküm ve sonuç doğurur. Bu süre sonunda malikin talebi ile terkin edilebilir (TST.78).

C) VEFA HAKKI (GERİ ALIM): Vefa hakkı satanın, sattığı taşınmaz malı müşteriden geri satın alma hakkını saklı tutmasıdır (MK.736). Bu hakkın azami etki süresi de şerh tarihinden itibaren **on yıldır**. Bu sürenin sonunda malikin talebi ile terkin edilebilir (TST.78).

D) TAŞINMAZ SATIM VAADİ SÖZLEŞMESİ

Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi, bir taşınmazın satım sözleşmesinin yapılmasını **isteme hakkı** veren bir ön sözleşmedir.

3. ÖRNEK ÜZERİNE SATIM

Ör: 1 ton buğdaya ihtiyaç varken 10 kg buğdayı denemek amacıyla alması

4. DENEME VE MUAYENE ŞARTIYLA SATIM

Ör: Arabanın deneme sürüşleri gibi...

5. MÜLKİYETİ SAKLI TUTMA ŞARTIYLA SATIM

Ör: Mülkiyeti saklı tutma (muhafaza) şartıyla satımda, satılan şey alıcıya teslim edilmiş olmasına karşın mülkiyet satıcıda kalmakta ve ancak satış parası (semen) tamamen ödendikten sonra alıcıya geçmektedir.

Mülkiyeti saklı tutma şartının geçerli olabilmesi için, anlaşmanın alıcının yerleşim yerindeki noter tarafından özel sicile kaydedilmesi gerekir

6. TAKSİTLE SATIM

Alıcının ödeyeceği satım parasının bölünerek belli aralıklarla ödenmesi şartıyla yapılan satımdır. Taksitle satımda, taksitlerden birinin vadesinde ödenmemesi halinde bütün semenin muaccel olabilmesine ilişkin bir şartın geçerli olabilmesi için, alıcının temerrüde düştüğü birbirini izleyen iki taksit toplamının semenin en az **1/10'nu** teşkil etmesi gerekir

7. ARTTIRMA İLE SATIM

Artırmaya katılanlardan en yüksek öneride bulunan ile yapılan satımdır artırma ile satımın biri cebri diğeri ise ihtiyari olmak üzere iki türü vardır.

a) Cebri Artırma: Cebri artırmada borçlunun malı İcra iflas kanunu veya amme alacaklarının tahsil usulü hakkında kanun hükümlerine göre satılır.

b)İsteğe Bağlı (ihtiyari) Artırma: Herkesin katılabileceği artırma türüdür, İsteğe bağlı özel artırma ancak belli kimselerin katılabilecekleri artırma türüdür.

I. SATIM SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

SATICININ BORÇLARI	ALICININ BORÇLARI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teslim ve mülkiyeti geçirme borçları ➤ Satılanı saklama borcu ➤ Ayıba karşı garanti borcu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Semeni ödeme borcu (satış parası) ➤ Satılanı teslim alma borcu

II. TRAMPA SÖZLEŞMESİ

- Trampa ya da **mal değişimi** sözleşmesi de satım gibi mülkiyetin devri amacını güden bir sözleşmedir. Ancak **satım, bir malı para ile değişilmesi** (mübadele edilmesi) olduğu hâlde, **trampa bir malın başka bir mal ile değişilmesidir**. Diğer bir deyişle, satımda taraflardan birinin ediminin konusu daima para olduğu hâlde trampada her iki tarafın ediminin konusunu da bir şey oluşturur. Zaten trampayı satımdan ayıran özellik de, budur.
- Gerçekte trampada "semen" (bedel) yoktur. Şayet aramızda dolmakalemimin sizin ödeyeceğiniz **x lira ile değişilmesini** kararlaştırırsa yaptığımız işlem bir **satım sözleşmesidir**. Buna karşılık aynı **dolmakalemimin sizin çakmağınızla karşılıklı** olarak değişilmesi konusunda anlaşarsak, aramızda bir trampa sözleşmesi yapmış oluruz.
- Trampa sözleşmesine konu olan, yani trampa edilen şeyler az çok **eşit değerde olması** gerekir. Şayet değişilen (değiş-tokuş edilen) şeyler arasında göze batacak oranda değer farkı varsa, fazla değerde olanı alan taraf diğer tarafa bir miktar para ödemek zorunda kalabilir ki, böyle bir durumda artık yapılan hukukî işlem trampa sözleşmesi değil, fakat "**bileşik sözleşme**" mahiyetini kazanır.
- Satım sözleşmesine ilişkin hükümler uygun düştükleri oranda trampa sözleşmesine de uygulanır.

III. BAĞIŞLAMA SÖZLEŞMESİ

- Bağışlama (hibe), mülkiyetin devri amacını güden sözleşmelerdendir. Bağışlama sözleşmesiyle bir kimse, malvarlığının tamamını veya bir kısmını **teberru kasdiyla**, yani bir karşılık beklemeksizin diğer bir kimseye devreder veya devretmeyi yüklenir (taahhüt eder) (BK. m. 234/1).
- Bağışlama, ivazsız bir sözleşmedir. Diğer bir deyişle bağışlama **tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir**; zira bağışlamada sadece "bağışlayan" taraf borç altına girmekte, buna karşılık "bağışlanan" taraf herhangi bir borç yüklenmemektedir. İşte bağışlamayı satım ve trampadan ayıran özellik de, budur.
- Bağışlama sözleşmesi bağışlayanın malvarlığında bir azalma, bağışlananın malvarlığında da o oranda bir çoğalma meydana gelir. Bu niteliğinden ötürü bağışlama, bir **kazandırıcı işlemdir**.
- **Satım sözleşmesine konu olabilen her şey bağışlama sözleşmesine de konu olabilir**. Diğer bir deyişle, sadece maddî şeyler değil, malvarlıksal (mameleki) bir değer taşıyan her türlü haklar da bağışlanabilir.
- Bağışlama sözleşmesi yapabilmek için bağışlayanın "**tam ehliyetli**" olması gerektiği hâlde, **bağışlananın sadece ayırt etme gücüne sahip bulunması yeterlidir** (BK m. 236); zira

bağışlanan, yani kendisine bir bağışta bulunulan taraf, bu sözleşmeyle bir borç altına girmemekte, sadece hak ve menfaat elde etmektedir.

- Ayırt etme gücüne sahip küçükler ile kısıtlılar, yani sınırlı ehliyetliler yasal temsilcilerinin iznine muhtaç olmaksızın **bağışlamayı kabul edebilirler**

BAĞIŞLAMA HÜKÜMLERİ

- Bağışlama sözleşmesi, tek tarafa borç yükleyen sözleşme mahiyetinde olduğu içindir ki, bu sözleşmede sadece **bağışlayan taraf borç altına girer.**
- Bağışlanan tarafın bir **karşı edimde bulunması** söz konusu değildir.
- Bağışlayanın **kötü ifadan, ayıptan ve zapttan** dolayı sorumluluğu bir özellik gösterir.

BAĞIŞLAMADAN DÖNME (RÜCU)

- Bağışlayan, aşağıdaki hâllerden birinin söz konusu olması durumunda, elden yaptığı bağışlamadan veya yerine getirmiş olduğu bağışlama taahhüdünden dönerek (rücu ederek) **bağışlanan tarafın elinde hâlen ne kalmışsa onun geri verilmesini dava edebilir**
- Bağışlanan, bağışlayana yahut yakınlarından birine karşı **ağır bir cürüm işlerse,**
- Bağışlanan, bağışlayana veya ailesi için kanunen yükümlü olduğu ödevlere karşı önemli surette **riyetsizlikte bulunmuş ise**
- Bağışlanan, bağışlamaya konulan yükümü (mükellefiyeti) haklı bir sebep olmaksızın yerine getirmezse.

Bağışlayan, aşağıdaki hâllerden birinin söz konusu olması durumunda ise, henüz yerine getirmedeği bağışlama taahhüdünden (vaadinden) dönerek (rücu ederek) ifadan kaçınabilir (BK. m. 245)

- Elden bağışlanan bir malın istirdadını (geri alınmasını) **talep etmeye (istemeye) yetki veren sebeplerden biri varsa**
- Bağışlamayı taahhüt ettikten sonra ifası bağışlayan için olağanüstü **külfetli olacak derecede malî durumu değişmiş ise**
- Bağışlamayı taahhüt ettikten sonra yeni veya his olunacak derecede **külfetli aile ödevleri çıkmış ise.**
- Bağışlayan, dönme sebebini öğrendiği günden itibaren **bir yıl** içinde bağışlamadan dönme hakkını kullanmadığı takdirde, bu hakkını kaybeder.

Borçlar Kanunumuz aşağıdaki hâllerde mirasçılara da bağışlamadan dönme hakkını tanımaktadır (m. 246/11, III):

- Bağışlayan sene geçmeden (yıl dolmadan) ölürse, dönme hakkı mirasçılara geçer ve mirasçılar senenin sonuna kadar rücu hakkını kullanabilirler.
- Bağışlanan, haksız olarak tasavvur ve tasmim ile (bile bile) bağışlayana öldürür veya dönme hakkını kullanmaktan men ederse, mirasçılar bağışlamadan dönme hakkını kullanabilirler.

ÜNİTE –7– SÖZLEŞME TÜRLERİ – II

İŞGÖRME AMACI GÜDEN SÖZLEŞMELER

I - VEKALET SÖZLEŞMESİ

Vekâlet sözleşmesi iş görme amacını güden, diğer bir deyişle, konusu insan emeğinin veya faaliyetlerinin oluşturduğu sözleşmelerdendir.

Vekâlet Sözleşmesi: Vekilin, vekalet verene ait bir işin yönetimi veya bir hizmetin görülmesi konusunda vekalet veren ile yaptığı sözleşmedir. **Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmedir.**

Ör: Bir hamalın bavulumuzu taşıması, bir diş tabibinin dişimizi tedavi etmesi, bir avukatın davamızı izlemesi, bir mühendis veya mimarın inşaatımızı kontrol etmesi gibi...

Genel Vekâletname: Vekâlet verenin, vekile bütün hukuki işlemleri kapsayacak şekilde temsil yetkisi verdiği vekâletnamedir.

Özel Vekâletname: Vekâlet verenin, vekile belli bir veya birkaç hukuki işlemi kapsayacak şekilde temsil yetkisi verdiği vekâletnamedir.

Vekilin Borçları

- Vekil, kabul ettiği (yüklediği) işe dikkat ve özen göstermek ve kabul ettiği işi vekâlet verenin (müvekkilin) kendisine gösterdiği güveni hak edecek biçimde yani iyi bir şekilde yapmakla yükümlüdür.
- Vekil, taahhüt ettiği işi bizzat yapmak zorunda olup, kural olarak bu işi başkasına gördüremez.
- Vekil, vekâlet dolayısıyla öğrenmiş olduğu sırları saklamak, vekâlet verenin (müvekkilin) talimatına (buyruğuna) uymak, yaptığı işin hesabını vermek ve vekâletin yerine getirilmesi (icrası) dolayısıyla almış olduğu bütün şeyleri vekâlet verene (müvekkile) teslim etmekle yükümlüdür.

Vekâlet Verenin Borçları

- Vekâlet veren (müvekkil) de önceden kararlaştırılmış olduğu veya teamüle (geleneğe) göre verilmesi gerektiği takdirde vekile ücret ödemek
- Vekilin vekâleti yerine getirmek amacıyla yaptığı giderleri ve vermiş olduğu avansları kendisine ödemek
- Vekili bu amaçla yüklediği borçlardan kurtarmak ve vekilin vekâleti yerine getirmekten dolayı uğramış olduğu zararları gidermekle yükümlüdür.

Vekâlet Sözleşmesinin Sona Ermesi

Azil, İstifa, sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça, vekilin ve vekalet verenin (müvekkilin) ölümü, iflas etmesi ve Taraflardan birinin fiil ehliyetini kaybetmesi durumunda da sona erer.

II İSTİSNA (ESER) SÖZLEŞMESİ

- İstisna sözleşmesi (*eser sözleşmesi*), konusunu insan emeğinin oluşturduğu sözleşmelerdendir.

- İstisna sözleşmesi de, hizmet sözleşmesi gibi, "**tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir**; çünkü hem iş sahibinin hem de yüklenicinin (müteahhidin) edimleri karşılıklı olarak değişilmektedir (mübadele edilmektedir).
- İstisna sözleşmesi herhangi bir şekle tâbi değildir; bir **şeyin imal edilmesi yüklenimi (taahhüdü)**, diğeri ise iş sahibinin **ücret yüklenimi (taahhüdü)** dir. Kanunda geçen "şey" teriminin "eser" olarak anlaşılması gerekir.

III. HİZMET SÖZLEŞMESİ

Hizmet sözleşmesi **tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir**. çünkü gerek iş verenin gerek işçinin edimleri karşılıklı olarak değişilmektedir.

Hizmet sözleşmesi: İşçinin belirli veya belirsiz bir süre iş görmeyi ve işvereninde buna karşılık bir ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

Hizmet Sözleşmesinin Hükümleri

İşçi, işi bizzat yapmak, işverenin buyruklarına uymak, yüklendiği işe özen göstermek, işletmeye ait sırları saklamak, işveren tarafından sağlanmış olan alet ve malzemeyi özenle kullanmak, artan malzemeyi işverene iade etmek ve hesap vermekle yükümlüdür.

İşveren ise; işçiye ücretini ödemek, darda kaldığı takdirde ona ücretini mahsuben avans vermek, çalışması için gerekli alet ve malzemeyi sağlamak, işçinin sağlığını korumak ve iş güvenliğini sağlamak üzerine gerekli önlemleri almak, işçiye dinlenme zamanı vermek, istek üzerine ona çalışma belgesi vermek, yeni bir şey icat etmiş olan işçiye tazminat ödemekle yükümlüdür

ÜNİTE-8-SÖZLEŞME TÜRLERİ III

KULLANDIRMA AMACI GÜDEN SÖZLEŞMELER

I. KİRA SÖZLEŞMESİ

Bir bedel karşılığında bir şeyin kullanılmasını veya ondan yararlanılmasının belli bir süreyle başka bir kimseye bırakılmasıdır,

KİRA SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

ADİ KİRA	ÜRÜN KİRASI
<p>Kiracıya kiralanan şeyi sadece kullanma hakkını veren kira türüdür.</p> <p>Ör: otomobil, ev, radyo, smokin ve gelinlik adi kiranın konusunu oluşturur.</p>	<p>Kiracıya kiralanan şeyi kullanma hakkının yanında onun semerelerini toplama hakkını da verir. Bu itibardır ki ürün kirasının konusunu sadece "hâsılat getiren ürün veren" şeyler ve "haklar" oluşturabilir.</p> <p>Ör: Bir çiftliğin portakal bahçesinin, bir ticari işletmenin, bir zeytinliğin, bir bağın veya inek, koyun, keçi gibi ürün veren hayvanların kirasıdır.</p>

KİRA SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

- **Kiralayanın Borçları:** Kiralayanın en önemli borcu kiralanan şeyin sözleşmenin amacına uygun şekilde **kullanmaya elverişli bir halde kiracıya teslim etmek** ve kira süresi boyunca onu bu halde bulundurmaktır.
- **Kiracının Borçları:** Kiracının en başta gelen borcu **kira bedelini ödemektir.** Kira bedeli sözleşmeyle saptanan günde veya yöresel adete göre **belli olan zamanda** ödenir. Kiracının borçlarından biride kiralanan şeyi özenle kullanmak ve apartman kiralalarında, bina dahilinde **komşuluk gereklerine** uymaktır.

KİRA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

1. Sürenin geçmiş olması
2. Feshi bildirme
3. Fesih
4. Önemli Sebeplerden Dolayı Feshi Bildirme
5. Kira Kanununa Göre Tahliye Sebepleri

II. ARİYET SÖZLEŞMESİ

- "Ariyet, bir akittir (sözleşmedir) ki onunla ariyet veren, bir şeyin bedava kullanılmasını ariyet alana bırakmak ve alan dahi o şeyi kullandıktan sonra geri vermekle mükellef (yükümlü) olur" (BK. m. 299).
- **Kullandırma amacını güden sözleşmelerdendir.** Aynı zamanda **ivazsız** bir kullandırma sözleşmesidir.
- Ariyet veren, ariyet konusu olan şeyi kullanma hakkını belli bir süre için ariyet alana devretmekte, fakat ondan bir **ivaz, yani bir karşı edim beklememektedir.**
- Ariyet alan, aldığı şeyi kullanarak belli **sürenin sonunda ariyet verene aynen geri vermekle yükümlü** ise de, bu kullanma karşılığı olarak ona bir bedel ödemek zorunda değildir.
- Ariyet alanın hakkı, ödünç (iğreti) olarak aldığı şeyi sadece bizzat kullanmakla sınırlı olduğu içindir ki, doktrinde bu sözleşmeyi **kullanma ödüncü** biçiminde isimlendirenler de vardır.
- **Kitap, kalem, şemsiye, radyo, ütü, bisiklet, hayvan gibi tüketim maddesi olmayan şeyler ariyet olarak verilebilirler.**
- Sadece taşınırlar değil, **taşınmazlar da ariyet sözleşmesine** konu olabilirler.
- Ariyet alan, ariyet verilen eşyayı mahiyetinden veya özgülendiği (tahsis olduğu) amaçtan anlaşılacak şekilde bizzat kullanmaya yetkilidir; ariyet verenin izni olmadıkça bu eşyayı başkasına kullandıramaz.
- Ariyet alan, ariyet verilen eşyanın olağan korunma (muhafaza) masraflarını ve özellikle ariyet aldığı **hayvanın yiyecek masraflarını bizzat karşılar.** Ariyet sözleşmesi herhangi bir şekilde tabi olmaksızın yapılabilir.

III. KARZ SÖZLEŞMESİ

- Karz (ödünç) sözleşmesi de, kira ve ariyet gibi kullandırma amacını güden sözleşmelerdendir.
- Tüketim ödüncü sözleşmelerindendir
- Karz (ödünç) sözleşmesiyle ödünç veren, bir miktar paranın veya diğer bir mislî şeyin mülkiyetini karz alana devretmeyi, ödünç alan da miktar ve vasıfta eşit aynı türden mislî şeyi ödünç verene geri vermeyi yüklenirler (taahhüt ederler) (BK m. 306).
- Buradan da anlaşıldığı üzere, karz sözleşmesinin konusunu ancak para ve diğer mislî şeyler oluşturabilir.
- Ör: şeker, pirinç, buğday, kömür, limon, zeytinyağı, ekmek, yumurta, çay vs. gibi tüketilebilen şeyler karz (ödünç) olarak verilebilir.

KARZ SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

ÂDÎ KARZ

Kural olarak ivazsızdır; yani taraflar kendi aralarında karz konusu para için faiz verilmesini kararlaştırmamış iseler, ödünç alanın **faiz ödemesi gerekmez**

TİCARÎ KARZ

Ticarî karzlarda taraflar, ödünç verilen para için faiz ödenmesini şart etmemiş olsalar bile, **faiz verilmesi lâzımdır; öyleyse ticarî karz daima ivazlıdır.**

Karz, şekle tâbi sözleşmelerden değildir;

KARZ SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

A) Ödünç verenin borçları

- Ödünç verenin borcu, karz konusu olan para veya misli şeyi karz alana teslim etmektir.
- Taraflar bir ifa günü (vade) kararlaştırmamış oldukları takdirde, ödünç verenin bu borcu karz sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte muaccel olur.
- Ödünç verenin teslim borcunun karşısında ödünç alanın şeyin kendisine teslimini isteme hakkı vardır. Ancak bu hak, ödünç verenin teslimde temerrüde düştüğü günden itibaren altı ay geçince zamanaşımına uğrar
- Zamanaşımı, borcun muaccel olduğu tarihten değil, temerrüt tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır ki, bu hüküm karz sözleşmesine özgü istisnaî bir hükümdür.
- Borçlar Kanunumuz bazı hâllerde ödünç verene borcunu yerine getirmekten kaçınma imkânını da tanımıştır.
- Ödünç verenin teslim borcunu ifa etmesiyle birlikte ödünç verilen şeyin mülkiyeti kesin olarak ödünç alana geçer.
- Oysa diğer kullandırma sözleşmelerinde, yani ariyet ve kirada ariyet veya kiraya verilen şeyin mülkiyeti ariyet alana veya kiracıya geçmez.
- Karz sözleşmesinde mülkiyetin ödünç alana geçmesi, sözleşmeye konu olan şeyin mahiyetinden ileri gelmektedir.
- Karzın konusu "para" ve diğer "misli şeyler"dir ki, bunların kullanılmaları ancak onların tüketilmeleriyle (istihlâk edilmeleriyle) mümkün olabilir.

B) Ödünç alanın borçları : Ödünç alanın borçlarından birisi "geriverme borcu", diğeri ise "faiz borcu"dur.

NOT: karz "eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Tarafların geriverme zamanı hakkında sözleşmeye bir hüküm koymamış olmaları hâlinde ise, karz alanın geriverme borcu ilk talepten **altı hafta sonra muaccel** olur (BK. 312).

ÜNİTE–9–SÖZLEŞME TÜRLERİ IV

SAKLAMA VE TEMİNAT AMACI GÜDEN SÖZLEŞMELER

I. VEDİA (SAKLAMA) SÖZLEŞMESİ

- Vedia (saklama) sözleşmesi, bir şeyin saklanması (muhafaza edilmesi) amacını güden sözleşmelerdendir. Vedia alan (saklayan.) vedia veren (saklatan)
- Ancak... bir doktorun muayenehanesinin bekleme odasında herhangi bir eşyasını bırakan hasta ile doktor arasında bir vedia (saklama) ilişkisi söz konusu değildir.
- Buna karşılık, aynı eşyanın bir lokantanın veya tiyatronun vestiyerine bırakılıp karşılığında fiş veya marka alınmış olması hâlinde, müşteri ile lokanta veya tiyatro sahibi arasındaki ilişki vedia (saklama) sözleşmesidir.
- Vedia (saklama) sözleşmesi herhangi bir şekle tâbi değildir, şekilsizce yapılabilir.
- Saklanacak şeyin vedia alana (saklayana) fiilen teslimi gerçekleşmedikçe, bu borçlardan söz edilemez.
- Vedia (saklama), kural olarak ivazsız sözleşmelerdendir. Bu sebeple, taraflarca ücret şart edilmedikçe veya hâlin icabı bir ücret ödenmesini gerektirmedikçe, vedia alan (saklayan) ücret isteyemez.
- Vedia alan (saklayan), vedia verenin (saklatanın) izni olmadıkça saklamak üzere aldığı şeyi bizzat kullanamaz, başkasına kullandıramaz; buna aykırı davranırsa, vedia verene (saklatana) uygun bir tazminat ödemekle yükümlü olacağı gibi, kazara doğacak zararlardan da sorumlu olur.
- Vedia veren (saklatan), sözleşmenin icrasıyla (yerine getirilmesiyle) zorunlu ilişkisi olan bütün giderleri ödemek zorundadır. Sözleşmede bir süre kararlaştırılmış olsa bile, vedia veren (saklatan) emaneten bıraktığı şeyin geri verilmesini her zaman isteyebilir (BK. m. 466/1). Buna karşılık, vedia alan (saklayan) kararlaştırılan süre sona erinceye kadar kural olarak aldığı şeyi geri veremez.

VEDİA SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

1. Adi vedia (saklama)

Adi vedia (saklamayı) kendisine benzeyen kira ve ariyet sözleşmelerinden ayıran özellik, ariyet ve kirada alınan şeyin ariyet alan veya kiracı tarafından kullanılmasına karşılık, vedia (saklamada) alınan (bırakılan) şeyin vedia alan (saklayan) tarafından kullanılmasının kural olarak mümkün olmamasıdır.

2. Usulsüz tevdi (bırakma)

- Usulsüz tevde bırakılan şeyin zilyetliği ile beraber mülkiyeti de vedia alana (saklayana) geçmiş olur.
- Usulsüz tevdirin konusunu *para, kıymetli evrak ve sair misli şeyler* oluşturabilir.
- Usulsüz tevde vedia alan (saklayan), vedia (saklama) konusu parayı kullanabilirse de, kıymetli evrak ve sair şeyleri kullanabilmesi, ancak vedia verenin (saklatanın) açık (sarih) iznine bağlıdır (BK. m. 472/11). vedia (saklama) sözleşmesinin bunlardan başka **yediemine tevdi (bırakma), (BK. m. 471) ardiye mukavelesi (BK. 473 vd.) ve otelciye tevdi (bırakma) (BK. m. 478 vd.) gibi türleri de vardır.**

II- KEFALET SÖZLEŞMESİ

- **Tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir**, çünkü kefalette yalnız kefil borç altına girmekte, alacaklı ise bundan sadece çıkar elde etmektedir.
- **Kefalet Sözleşmesi:** Kefilin, borçlunun borcunu yerine getirmemesi halinde bundan kişisel olarak sorumlu olmayı alacaklıya karşı yüklediği sözleşmedir. Kefilin borcu (kefalet borcu), feri borçtur.

KEFALET SÖZLEŞMESİNİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI

ESASA İLİŞKİN ŞARTLAR	ŞEKLE İLİŞKİN ŞARTLAR
<ol style="list-style-type: none"> 1. Geçerli Bir Borcun Bulunması 2. Kefilin Ehliyeti <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tam ehliyetliler ➤ Tam ehliyetsizler ➤ Sınırlı ehliyetliler ➤ Sınırlı ehliyetsizler 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yazılı Şekil 2. Sorumlu Olunacak Miktarın Gösterilmesi

Sorumlu Olunacak Miktarın Gösterilmesi: Kefalet senedinde kefilin sorumlu olacağı belli bir miktarın gösterilmesi de gerekir. Bu miktar daima para olarak rakamla ve yazıyla belirtilmelidir. **Ör:** "Ahmet'in mevcut ve ileride doğacak bütün borçlarına kefil oluyorum" şeklinde bir kefalet geçerli olmaz, Buna karşılık "Ahmet'in var olan ve ileride doğacak borçları için 500 milyon liraya kefil oluyorum" biçimin de bir yüklenim (taahhüt) geçerlidir.

KEFALET TÜRLERİ

ADİ KEFALET	MÜTESELSİL KEFALET	BİRLİKTE KEFALET 1. Adi Birlikte Kefalet 2. Müteselsil Birlikte
KEFİLE KEFALET	RÜCUA KEFALET	

I- Adi Kefalet

- Alacaklının öncelikle borçluyu, daha sonra kefilini takip edebileceği kefalettir.
- Alacaklı, asıl borçluyu takip etmeden doğrudan doğruya kefile başvurursa kefil ondan, ilk önce borçluyu takip etmesini isteyebilir. Buna kefilin **tartışma defii** denir.
- Borçlunun iflas etmiş olması, borçlu aleyhine yapılmış olan takibin semeresiz kalmış olması ve nihayet borçlu aleyhine Türkiye'de takibat icrasının imkansızlaşmış bulunması durumunda, alacaklı asıl borçluyu takip etmeden doğrudan doğruya kefile başvurabilir.
- Borçlar kanunumuzun sistemine göre kefalette asıl olan, adi kefalet türüdür.
- Başka bir deyişle, kefaletin müteselsil kefalet türü olduğu açıkça anlaşılmayan hallerde, kefaletin adi kefalet olduğunu kabul etmek gerekir.

2. Müteselsil Kefalet

- Müteselsil kefalet, adi kefaletin aksine, alacaklının önce borçluyu takip etmek veya rehinin paraya çevrilmesini istemek yollarına gitmeksizin doğrudan doğruya kefile başvurabileceği kefalet türüdür.
- Uygulamada, özellikle ticari işlerde ve bankalarda uygulanan kefalet türü de budur.

3. Birlikte Kefalet

- Birlikte kefalet, aynı borca birden çok kişinin kefil olması halidir.
- Ancak, gerçek anlamda birlikte kefaletten söz edebilmek için, bu kimselerin aynı borç için kefil olduklarından haberdar bulunmaları lazımdır.
- Aksi halde, buna gerçek olmayan birlikte kefalet veya bağımsız kefalet denir.
- **Adi Birlikte Kefalet:** Adi birlikte kefalet, birden fazla kişinin bölünebilen bir borca kefil olmaları halinde söz konusu olabilir.
Taksim Defii: Adi birlikte kefalette alacaklı, kefillerin birinden kendi payından fazlasını istediğinde, kefilin alacaklıya karşı sadece kendi payından sorumlu olduğunu ileri sürmesidir.
- **Müteselsil Birlikte Kefalet:** Kefillerin gerek kendi aralarında, gerek borçlu ile beraber müteselsilin sorumlu olmayı yüklenmiş (taahhüt etmiş bulunmaları) halinde ortaya çıkan birlikte kefalet türüdür. Kefillerden her biri borcun tamamından sorumludur.

4. Kefile Kefalet

- Kefilin alacaklıya karşı kefilin yüklemine güvence vermesidir.
- Kefile kefalet sözleşmesinin alacaklı ile kefile kefil arasında yapılır.
- Burada kefil, alacaklıya karşı kefilin yüklemine (taahhüdüne) güvence (garanti) verir.
- Kefile kefil adi kefalet gibi sorumlu olacağından, alacaklı alacağını önce asıl borçludan veya kefilinden istemedikçe (talep etmedikçe), kefile kefilinden isteyemez.

5. Rücua Kefalet

- Kefilin, borçludan rücu sebebiyle alacağını alamayan asıl kefilin bu alacağına güvence vermesidir. Asıl kefil ile rücua kefil arasında yapılır.
- Asıl kefil borcu alacaklıya ödediği zaman onun haklarına halef olur, yani borçluya karşı alacaklı durumuna geçer ve borçluya başvuru (rücü) olanağını kazanır.
- Bankalarda teminat mektuplarını güvenceye almak üzere yapılan kontr-garanti sözleşmesi niteliği itibarıyla rücua kefalettir.

Kefilin Sorumluluğu: Kefalet senedinde rakam veya yazıyla gösterilmesi şart olan azami miktar ile sınırlıdır, bu miktarı asla geçemez.

KEFİLİN SORUMLULUĞUNUN KAPSAMI

a) **Asıl Borç:** Kefil her şeyden önce asıl borçtan sorumludur.

b) **Borçlunun Kusur veya Temerrüdünün Kanuni Sonuçları**

c) **Dava ve Takip Masrafları**

d) **Faizler**

KEFİL İLE ALACAKLI ARASINDAKİ İLİŞKİ

a) **Asıl Borçluya Ait Defiler:** Kefil asıl borçluya ait olan, yani asıl borçlunun ileri sürebileceği bütün defileri ileri sürmek hakkına sahiptir. Kefil asıl borçla ilgili defileri, örneğin borcun muaccel olmadığını ve zamanaşımına uğramış bulunduğunu ileri sürebilir. Kefilin, asıl borcun geçerli şekilde doğmamış olduğu veya halen son bulunduğu yolundaki itirazları ileri sürme hakkı da vardır.

b) **Kefile Ait Defiler :** Kefilin asıl borçluya ait defilerinden başka bizzat kendi şahsına ait defileri de vardır. Örneğin kefalet borcunun muaccel olmadığı defi, adi kefalette tartışma ve rehinin paraya çevrilmesi defileri, adi birlikte kefalette taksim defi bu tür defilerdendir. Bunlara kişisel defiler deriz.

Alacaklının da kefile karşı yükümlülükleri vardır.

Alacağı güvence (teminat) altına almak üzere kefalet sırasında veya kefaletten sonra elde ettiği güvenceleri (teminatları) kefilin zararına olarak azaltmamak, elinde bulunan kanıtları elden çıkarmamak, alacağını kefilinden aldıktan sonra, borçluya karşı başvurma (rücü) hakkını kullanmasına ve rehinleri paraya çevirmesine yarayan belgeleri kendisine teslim etmek gibi.

KEFİL İLE BORÇLU ARASINDAKİ İLİŞKİ

- a) Borçludan Teminat İstemek:** Borçlu, kefile karşı yüklenimlerine (taahhütlerine) aykırı davrandığı veya temerrüde düştüğü ya da kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra kefil için tehlike önemli derecede arttığı takdirde, kefil borçludan güvence (teminat) istemek hakkına sahip olur.
- b) Yükleniminden Kurtulmasını İstemek:** Yukarıda incelediğimiz durumlarda asıl borç muaccel olduğu takdirde kefil, güvence (teminat) isteme yoluna gitmeyerek kendisinin yükleniminden (kefaletten) kurtarılmasını isteyebilir.
- c) Borçluya Rücu Etmek:** Kefil yerine getirdiği şey (ödediği meblağ) oranında alacaklının haklarına halef olur.

Yunus Hoca

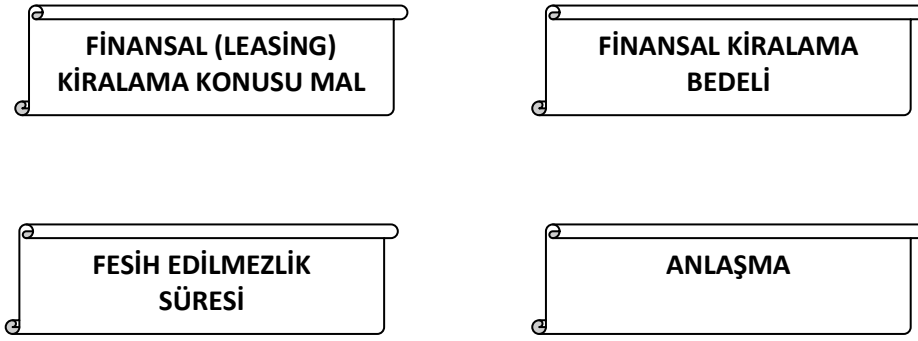
ÜNİTE-10- SÖZLEŞME TÜRLERİ V

DİĞER SÖZLEŞME TÜRLERİ

I.FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİ

Finansal Kiralama: Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka şekilde sağladığı bir malın zilyetliğini, her türlü yararı sağlamak üzere ve belirli bir süre feshetmemek şartı ile bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir.

FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN ESASLI UNSURLARI

1. Finansal (Leasing) Kiralama Konusu Mal

- Taşınır ve taşınmaz mallar girer.
- Buna karşılık, **patent, marka gibi fikri ve sınaî haklar** sözleşmenin konusu olamaz.
- Kanunda düzenlenmiş bulunan sözleşme tipinin yatırım malları, yani üretici bir işleve sahip olan malları kapsadığı sonucuna varılabilir.
- Kiralayan şirket, sözleşme konusu **malı kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın alabilir veya başka bir şekilde sağlayabilir.**
- Kiracı, bir piyasa araştırması yaparak malı ve özellikleri belirledikten sonra kiralayan şirkete başvurarak malı finanse etmesini ister, kiralayan şirket de malı üçüncü kişiden sağlayarak zilyetliğini kiracıya devreder.
- **Kiralayan şirketin malı üçüncü kişiden sağlayarak kiracıya teslimini gerçekleştirmesi, finansal kiralama sözleşmesinin ayırt edici özelliklerindedir.**

Leasing Tanımı: Leasing şirketlerinin özellikle büyük sermaye gerektiren yatırım mallarını özel ve tüzel kişilere sözleşme karşılığı belli bir süre için kiraya vermesi işlemidir. Leasing Türkçe anlamı olarak kısaca **finansal kiralama** anlamındadır.

Leasing Konusu Mallar: Finansal kiralama genel şekliyle her türlü malın kiralınmasına imkan vermektedir. Yurt dışında finansal kiralamaya konu olan başlıca mal grupları aşağıdaki gibidir:

- Her türlü makine ve ekipman
- Kara, hava, deniz nakil araçları
- Nakli mümkün olmayan santraller ile bina ve araziler.

Türkiye’de ise en fazla finansal kiralama potansiyeli görülen mallar ise şunlardır:

- Kamu, askeri veya özel amaçlarla kullanılmak üzere yolcu ve kargo uçakları ile helikopterler
- Belediye ve turizm işletmelerinde kullanılacak yol otobüsleri, firmalara ait otolar
- Kuru yük gemileri, tanker ve Ro-Ro deniz araçları, konteynerler, yüzer havuzlar, turistik ve özel amaçlı yatlar
- Yol-iş-inşaat makineleri, vinçler, kamyonlar
- Santraller dâhil her türlü haberleşme araçları
- Tıbbi cihazlar
- Sanayi kalıpları
- Elektronik şans makineleri
- Yüksek kapasiteli bilgi işlem üniteleri.

2. Finansal Kiralama Bedeli

- Finansal kiralama karşılıklı (ivazlı) bir sözleşmedir.
- Kiralama bedelini ve Ödemelerin yapılacağı dönemleri taraflar belirler.
- Kiralama bedeli Türk lirası veya Merkez Bankasınca alım satımı yapılan döviz cinsinden belirlenir.
- Yurt dışında yapılacak finansal kiralamalarda ise kiralama bedeli 25.000 \$ karşılığı TL’den az olamaz.
- Bu miktarı arttırmaya ve eksiltmeye Bakanlar Kururlu yetkilidir.
- Kiralama bedelinin kapsamına faiz, masraflar, kiralaanın karı ve malın satın alma bedeli girer.

3. Feshedilmezlik Süresi

- Finansal kiralama kanunu sözleşmelerin en az dört yıl süreyle feshedilemeyeceğini öngörmektedir.
- Hangi hallerde bu sürenin kılacağı, **Bakanlar Kurulunca** çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir

4. Anlaşma

- Anlaşma, **tarafaların sözleşme konusu malın belirli bir süreyle feshedilmemek üzere her türlü faydalanma hakkının kiracıya bırakılması**, bunun karşılığında da kiracının belirli bir bedel ödemesi konusunda uyuşmaları demektir.
- Taraflardan kiralayan, kredi kurumu niteliğinde olan bir **anonim şirkettir**.
- Kiralayan şirketin kuruluşu, şube açılması veya yabancı bir şirketin Türkiye' de şube açması, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu **Bakanlığın ön iznine tabidir**.
- Finansal kiralama işi ile uğraşan şirketlerin ödenmiş sermayeleri **1 milyar Türk Lirasından az olamazken yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açmaları halinde bu miktar en az 2 milyon USD karşılığı Türk Lirası karşılığı kadar olmalıdır**.
- Kiracı için Finansal Kiralama Kanununda herhangi bir sınırlama yapılmamakla beraber, finansal kiralama sözleşmesinin **konusu bir yatırım malı olduğundan, kiracının da bir yatırımcı olması gerekecektir**.
- Taraflar arasındaki finansal kiralama sözleşmesinin **noterlikçe resen düzenleme biçiminde resmi şekilde yapılması gereklidir**.
- Ayrıca konusu **taşınır mal olan sözleşme kiracının yerleşim yeri noterliğinde tutulan özel sicile tescil edilirken**, konusu taşınmaz mal olan sözleşme **taşınmazın bulunduğu tapu kütüğüne, konusu gemi olan sözleşme ise gemi siciline kayıt ettirilir**.

FINANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

Kiracının Borçları

- Kiracının temel borcu, **kiralama bedelini ödemektir**. Bedeli ödemede temerrüde(direnime) düşen kiracıya karşı, **kiralayanın sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır**.
- Kiracı sözleşme konusu malı, sözleşmede öngörülen şart ve hükümlere uygun olarak **özenle kullanmalıdır**.
- Sözleşme konusu **malın bakım, onarım ve korunmasından kiracı sorumludur**. Ancak, aksi sözleşmede kararlaştırılabilir.
- Malın **hasar ve yok olmasından da kiracı sorumludur**. Ancak bu sorumluluk hasar ve yok olmadan doğan zararın **sigorta tarafından karşılanmayan kısmı ile sınırlıdır**.
- Kiracı sözleşme konusu **malın zilyetliğini bir başkasına devredemez**,
- Kiralayan tarafından sigorta ettirilen mala ilişkin **sigorta primlerini ödeme borcu da kiracıya aittir**.
- Finansal kiralama sözleşmelerine, sözleşme sonunda kiracının malı satın alacağına dair hüküm konulması mümkündür. Eğer, sözleşmede satın alma hakkına ilişkin hüküm yoksa veya hüküm bulunmakla beraber kiracı bu hakkını kullanmamışsa, sözleşme sonunda, **malı kiralayana derhal geri vermekle yükümlüdür**.

Kiralayanın Borçları

- Kiralayanın temel borcu, **sözleşme konusu malı satın alarak veya başka bir şekilde sağlayarak zilyetliğini kiracıya bırakmaktır**
- Kiralayan, kiracının malı sözleşme süresince **her türlü yaran elde edecek şekilde kullanmasına katlanmak zorundadır**.

- Sözleşme süresi boyunca malın mülkiyeti kiralayanda kalmakta, fakat malı **sigorta ettirme yükümlülüğü de ona ait olmaktadır.**
- Sözleşmede aksi öngörülmemişse kiralayan, malın mülkiyetini **üçüncü bir kişiye devredemez.** Taraflar malın mülkiyetinin 3. kişiye devredilebileceğini kararlaştırmışlarsa, mülkiyet ancak **finansal kiralama işi ile uğraşan bir kuruma devredilebilir.**

İflas ve İcra Takibinin Sözleşmeye Etkisi

Kiracının iflası ya da icra takibine uğraması halinde kira konusu malların iflas masası dışında tutulur. Kiralayanın iflası ya da icra takibine uğraması halinde sözleşme ise sonuna kadar devam eder. **Kira konusu mal haczedilemez.**

Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Ermesi

1. Sözleşmenin Kendiliğinden Sona Ermesi Sözleşme, **süresinin dolması**, kiralayan şirketin **tüzel kişiliğinin sona ermesi** kiracının iflas ya da aleyhine yapılan **İcra takibinin semeresiz kalması**, **kiracının ölünü veya fiil ehliyetini kaybetmesi** ve işletmesini **tasfiye** etmesi hâllerinde kendiliğinden sona erer.

2. Sözleşmenin Taraflardan Birinin Feshi ile Sona Ermesi

Kiralayan, finansal kiralama bedelini Ödemede temerrüde düşen kiracıyı **otuz günlük** bir süre verir. Bu süre içinde de bedel ödenmezse kiralayan, sözleşmeyi feshedebilir.

Bunun dışında, **taraflardan birinin sözleşmeye aykırı davranışta** bulunduğu hâllerde, bu aykırılık nedeniyle diğer taraftan sözleşmeyi devam ettirmesinin beklenemeyecek olduğu durumlarda da sözleşme feshedilebilir.

3. Sözleşmeden Dönme

Kiralayanın kiralanan malın satıcısı ya da yapımcısı ile **zamanında sözleşme yapmaması** veya **gerekli ödemeyi zamanında yerine getirmemesi** yüzünden yahut diğer sebeplerle kiralanan malı **kiracıya teslim edememesi halinde**, kiracı sözleşmeden dönebilir.

II. FRANCHISE SÖZLEŞMESİ

- Franchising, özellikle **1970'li yıllardan sonra dünyada yaygınlaşan bir ticari ilişki** şeklidir.
- Franchising bir kimsenin, **başkasının ilke ve buyruklarına (talimatlarına) uyararak ve bir bedel karşılığında onun ürününü ya da hizmetini (servisini) değerlendirerek pazarlama imtiyazı sağlamasıdır.**
- Franchise sözleşmesi ile kendi adına ve hesabına hareket eden bağımsız işletmeci piyasada isim yapmış bir **pazarlamacının tüm tanınmış özelliklerden yararlanma hakkını ve yükümünü devralır.**
- Ülkemizde özellikle, **ünlü markaların oto tamir servisleri, fast-food şirketleri ve benzin istasyonları Franchise sözleşmesi kapsamında etkinlik göstermektedir.**
- Franchise sözleşmesi, **isimsiz sözleşmeler arasında yer alır.**

- Bu sözleşmede **Franchise alanın sürümü artırma yükümlülüğü**, Franchise verenin **Franchise alana sınaî haklarını kullandırma, tavsiyelerde bulunma yükümleri, sözleşme süresince sürekli olan yükümlerdir.**
- Bu nedenle Franchise sözleşmesi **sürekli olarak yerine getirilecek borç ilişkisi içeren bir sözleşmedir.**

Franchise Verenin Borçları

1. Maddi Olmayan Malları Franchise Alana Kullandırma

Not: marka, işletme adı, mal veya hizmetleri tanıtıcı bilumum işaret, amblem, işletme ve pazarlık alanında sahip olunan sırlar, teknik veya mesleki bilgiler, fikri ve sınai diğer tüm unsurları franchise alana kullandırmakla yükümlüdür.

2. Franchise Alanı Destekleme

Franchise Alanın Borçları

1. Mal ya da Hizmetlerin Sürümünü Yapmak ve Artırmak
2. Kendisine Sunulan Maddi Olmayan Malları Kullanmak
3. İşletme ve Pazarlama ilkelerine Uyma
4. Ücret Ödeme

Franchise Sözleşmesinin Sona Ermesi

1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

2. Olağan Fesih: Sözleşmenin bir sebebe dayandırılarak sona erdirilmesinde olağanüstü, sebepsiz sona erdirilmesinde ise **olağan fesih söz konusu olur.** Olağan feshin söz konusu olabilmesi için sözleşmenin **belirsiz süreli olarak yapılmış olması gerekir.**

3. Olağanüstü Fesih: Franchise sözleşmesi, **haklı sebeplerin varlığı halinde olağanüstü fesih yoluyla derhal sona erdirilebilir.**

4. Diğer Sona Erme Sebepleri: Taraflardan birinin **Ölümü, ehliyetini kaybetmesi, iflası** hallerinde de Franchise sözleşmesi kural olarak kendiliğinden sona erer.

III.FACTORİNG SÖZLEŞMESİ

Factoring: Vadeli satış yapan firmaların mal satışından doğacak alacak haklarını **factor** adı verilen finansal kuruluşlara satmak suretiyle kısa vadeli kaynak sağladıkları bir finansman tekniğidir. Factoring diğer finansman araçlarından farklıdır. Karma tipli sözleşmelerdir.

- Factoring'de satıcı, alacaklarını **Factoring sözleşmesi** ile factor'a satar ve bununla birlikte alacakların tahsil edilememe riskini de factor'a devreder.
- Factoring şirketi, söz konusu alacakları satın ve devir alırken alacakların tahsil edilememesi riski ile borçlunun muhasebesinin tutulması, ihtar işlemleri gibi hizmetleri de "**Factoring harcı**" denilen bir komisyon karşılığında üstlenir.

FACTORİNG SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARI

FACTORİNG ŞİRKETİ (FACTOR)

Müşterinin alacaklarını, karşılığını peşin olarak ödeyerek devir ve satın alan şirket.

MÜŞTERİ(SATICI)

Alacaklarını Factoring şirketine devreden işletme.

BORÇLU

Müşterinin alacaklı olduğu işletme ya da kişi.